

VAIRĀK ENTUZIASMA UN IEROSMES!

Kultura, māksla kļuvusi par padomju cilvēka dzīves neatņemamu sastāvdaļu. Teatra un kino izrādēs, koncertos, tēlotājas mākslas izstādēs mūsu strādnieks, kolchoznieks, inteliģents paplašina savu redzesloku, dara bagātāku savu intelektu un jūtas, izkopj skaistuma izjūtu, gaumi. Padomju tauta ar gandarījumu konstatē, ka nemīlīgi aug rosme visās mūsu kultūras dzīves jomās. Tā tas ir arī Padomju Latvijā.

Taču kultūras darbs republikā nav bez trūkumiem. Nopietnus pārmērus pelnījuši, piemēram, Filharmonijas vadība. Mūzikas cienītāji ļoti atzinīgi novērtējuši daudzos koncertus, kuros padomju mākslas augsto līmeni demonstrējuši izcili brālīgo republiku, īpaši Maskavas, mākslinieki un veselī kolektīvi. Šiem koncertiem mūsu kultūras dzīvē ir bijusi un allaž būs ārkārtīgi liela nozīme. Padomju mākslas meistaru — labāko mākslinieku pasaulē — priekšnesumi sajūsmā, aizrauj klausītāju masas un ir viens no svarīgākajiem ieguldījumiem mākslas attīstībai mūsu republikā.

Bet ar viesu koncertiem vien apmierināties nedrīkst. Sabiedrībā valda pamatota neapmierinātība par to, ka Filharmonija gandrīz nemaz nerīko, neorganizē mūsu pašu republikas izcilāko mākslinieku koncertus. Padomju Latvijā ir daudz mākslinieku, kuru vārds pazīstams tālu aiz republikas robežām. Vairāki dziedoni apbalvoti ar Stalina prēmiju, daudziem māksliniekiem valdība piešķirusi goda nosaukumus. Viņu augstā meistarība ir vispār atzīta, bet viņu koncerti nenotiek. Kāpēc Rīgas koncertzālēs tik reti uzstājas Elfrīda Pakule, Aleksandrs Viļmanis, Arturs Frinbergs un citi mūsu dziedoni? Kāpēc rīdziniekiem netiek dota iespēja noklausīties mūsu instrumentālās muzikas speciālistu — Konservatorijas pedagogu un jaunākās paaudzes mākslinieku priekšnesumus? Nav šaubu, ka interese par šiem koncertiem būtu liela.

Filharmonijas rīkoto koncertu vidū sevišķi nozīmīgi bija autoru koncerti. Klausītāji tajos iepazīnās ar izcilu padomju komponistu daļrādi pašu autoru interpretācijā. Šo koncertu audzināšanā un izglītojošā loma ir nenoliedzama. Bet kāpēc autoru koncertu serijs pārtrūkst? Un kāpēc mūsu Filharmonijai nav pacenties noorganizēt kāda Padomju Latvijas komponista, piemēram, Alfreda Kalnina vai Jāņa Ivanova, darbiem veltītu autoru koncertu? Atbilde, šķiet, ir tikai viena. Filharmonijas vadītājiem trūkst iniciatīvas, ierosmes, patiesa entuziasma savas republikas muzikas dzīves celšanā.

Pasīvais izveidojies tāds stāvoklis, ka Latvijas PSR Valsts filharmonija rīko vienīgi tādus koncertus, kuros uzstājas PSRS Mākslas lietu komitejas viesizrāžu biroja atstātie mākslinieki. Tie protams, ir ļoti vērtīgi, vajadzīgi sarīkojumi, bet to noorganizēšana nebūt neizņem Filharmonijas uzdevumus. Filharmonijai jābūt par vadošu centru, kas virza uz priekšu, attīsta republikas muzikas dzīvi, stimulē republikas mākslinieku radošo pilnveidošanos.

Nedrīkst aizmirst, ka koncerta programmas sagatavošana, pats repertuāra iestudēšanas process ir viens no svarīgākajiem mākslinieciskās augšanas veicinātājiem. Nevar nodrošināt mākslinieku profesionālo attīstību, nenodrošinot viņiem iespēju sistemātiski uzstāties koncertos. Šādas iespējas sagādāšana ir viens no galvenajiem Filharmonijas uzdevumiem, ko mūsu republikā pagaidām pilda pavisam vāji.

Rīdzinieki pamatoti lepojas ar savas pilsētas dārzēm un parkiem. Gandrīz visos parkos uzceltas koncertestrādes. Bet koncerti tur notiek ārkārtīgi reti. Šai ziņā Rīga tālu atpalikusi ne vien aiz citu padomju republiku galvaspilsētām, bet arī aiz vairākām mūsu pašu republikas pilsētām. Liepājā, piemēram, jau kopš ilgāka laika netiek sistemātiski brīvdabas koncerti. Zināmus panākumus šai lietā guvusi arī Jelgava un Ventspils. Vienīgi Rīgas parkos brīvdabas koncerti ir retums.

Tiesa, pilsētas izpilddomkomitejas kultūras un izglītības iestāžu komiteja izplānojuši un realizē labāko mākslinieciskās pasākumu kolektīvu uzstāšanos parkos — Arkādijā, Kirova parkā un citur. Tas ir apsveicams pasākums. Bet tā nozīme lielā mērā samazinās tādēļ, lai neinformē iedzīvotājus ne par šo koncertu vietu un laiku, ne arī par programmu. Katrā ziņā var un vajadzētu noorganizēt arī pūtēju orķestru koncertus. Orķestru Rīgā netrūkst.

Jau vairākus gadus neatrisināts palieks jautājums par simfoniskajiem koncertiem, vasarā. Pagājušo trešdien atklāta simfonisko koncertu sezona Rīgas Jūrmalā. Bet pašā Rīgā nav noticis un nav pat plānots neviens simfoniskais koncerts. Lieki runāt, ka šāds stāvoklis nav normāls, nav pieļaujams. Simfoniskajiem koncertiem, kuru cienītāji Rīgā ir tūkstošiem, jānotiek, tāpat kā tie notiek visās citās lielākajās padomju zemes pilsētās.

Savu uzdevumu pilnā mērā neveic arī Kultūras un atpūtas parks. Sabiedrība atzinīgi novērtējusi Akademiskā Dramas teātra, Dailes teātra un Muzikālās komedijas viesizrādes Kultūras un atpūtas parkā. Te notikuši arī dažādi vērtīgi koncerti. Turpmāk šis darbs vērsams plašumā, rūpējoties arī par sarīkojumu dažādību. Katrā ziņā te jāizmanto brālīgo republiku teātru un atpūtas parku mākslinieku viesošānās Rīgā, lai celtu Kultūras un atpūtas parka sarīkojumu māksliniecisko un idejisko politisko nozīmību.

Koncertu rīkošanu, kultūras atpūtas nodrošināšanu darba laudim nedrīkst uzskatīt par kaut kādu otrās šķiras jautājumu. Tas ir padomju tautas komunistiskās audzināšanas jautājums, kas ietilpst visā tai pasākumu kompleksā, ko, boļševiku partijas vadīta, padomju tauta veic savā uzvarām bagātā cēlā uz komunismu.

Cīņa par komunismu ir cīņa arī par kultūras pārpilnību, par padomju cilvēka idejisko audzināšanu, par mākslas izpratni un estētiskās gaumes celšanu. Koncertu, tai skaitā arī brīvdabas koncertu rīkošana ir ļoti svarīgs iecirknis šai cīņai. Koncertu rīkošanā jāvadās no dziļi principāliem apsvērumiem. Jāsaprot, ka koncerts ir notikums, kurā ne tikai izpaužas padomju mākslinieku un klausītāju, visās mūsu tautas augstais mākslas izpratnes līmenis, mākslas mīlestība. Koncerts vispirmā kārtā ir notikums, kurā top, aug šī mākslas izpratne un mīlestība plašās tautas masās, un koncerts ir notikums, kuram gatavojoties attīstās, pilnveidojas mākslinieka talants un profesionālā prasme. Ja Filharmonijas un citu par republikas muzikas kultūras attīstību atbildīgu organizāciju darba pamatā tiks šādas principiālas apsvērumus, tad istā, vajadzīgā rosme iestāsies arī koncertu jautājumā, tiks pienācīgi izpildīti padomju cilvēka pamatotā prasība pēc kultūras atpūtas.

Indijas rakstnieku viesošānās Maskavā

27. jūnijā Indijas rakstnieki, kas ieradās Maskavā, apmeklēja biedram Stalinam piedūto dāvanu izstādi.

Tajā pašā dienā delegācijas locekļi satikās ar padomju rakstniekiem.

PSRS padomju rakstnieku savienības ģenerālsekretārs A. Fadejevs sirsnīgi apsveica lielās indiešu tautas pārstāvjus, norādot, ka PSRS darba laudis ar visdziļākaiem draudzības jūtām simpatizē Indijas tautai.

Sarunās, kas ritēja lielā sirsnībā, piedalījās I. Erenburgs, S. Maršaks, A. Sofronovs, V. Inberis, P. Tičina, A. Barto, M. Miršakars, A. Pervencevs, S. Vasiljevs, L. Dmiterko, G. Vladikins, L. Klimovičs un citi.

Indijas rakstnieki silti pateicās par viņu ielūgšanu un svētnīgo uzturēšanu

— Padomju Savienība ir zeme, uz kuru ar mīlestību un cerībām savus skatienu vērš visas pasaules tautas. — teica delegācijas vadītājs Harindranats Čattonadhaija. — Mēs esam sasnieguši to, pēc kā mēs ticāmies. Kā rakstnieki un mākslinieki mēs izjūtam leņķu, ka atrodamies šeit. Mēs zinām, ka mākslinieka ota, skulptora kalts, dzejnieka vārdi, kad tie kalpo miera lietai, ir spēcīgāki par atoma bumbu. Nevienam nespēj pārvarēt miera spēkus.

Viesi padomju rakstnieku savienībai dāvināja indiešu rakstnieka Karuna grāmatas, kurš visu savu talantu veltījis Padomju Savienības sasniegumu propagandai.

Savas grāmatas dāvināja arī dzejnieks Valatthols un žurnālists Džangs Bachadur Singhs.

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1951. G.

1. JULIJĀ

Nr. 26 (337)

Dzīve pārlecina

TĒLOJUMS

Divi vīri gāja pa uzartu tīrumu. Zila vakara dūmaka klāja Zemgales līdzenumu un dzirās apņemt visu apkārtni. No centra puses atlidoja vesera siltu troksnis. Tur kolchoza kalējs staidza pabeigt dienas darbu. Celmalā, vecas liepas galotnē, savā līdzā sarunājās stārku pāris.

Gājēji tuvojās traktoram, kas naski vilka vairākas sējmašīnas. Tas bija pirmās lauku brigādes tīrums, tās pašas brigādes, kura pagājušajā gadā izcīnīja Dobeles rajona darba lauku deputātu padomes celojošo Sarkano Karogu.

— Interesanti būtu zināt, kā kaimiņiem sekmējas ar sēju? — viens no gājējiem, kolchoza partijas organizācijas sekretārs Stanislavs Tališevskis, uzrunāja savu cela biedru. Pielicis plaukstu acīm, viņš skatījās tālumā uz kaimiņa kolchoza «Padomju Latvijas» pusē. Otrās rokas tukšā piedurkne bija aizbāzta aiz lostas.

— Vēl neesmu saņēmis ziņas no visām brigādēm. Bet liekas gan, ka sējas plāns pārsniegts. Sevišķi mani iepriecina zālāju sēja. — atbildēja kolchoza agronoms Arvids Sedulis.

Lenina vārdā nosauktais kolchozs vīrs plāna bija iesējis vairāk nekā 100 hektaru zālāju.

— Laudis izpratuši, no kurienes jāsej celt pārticība. — teica partijas organizācijas sekretārs Tališevskis. — Salīdzini šo gadu ar pagājušo gadu!

Abi vīri saskatījās un pasmaidīja. Lenina vārdā nosauktais kolchozs ar saviem zālājiem pazīstams plašā apkārtnē. No Liepājas, no Valkas un pat no tālās Rēzeknes brauc kolchoznieki mācīties pie zālāju kultūru pirmrindniekiem. Kolchozs ar saviem ražojumiem nīdalisies Vissavienības lauksaimniecības izstādē Maskavā, un šo ražojumu vidū ievērojama vieta ierādīta šovasar kolchoza laukos izaudzētām timotiņa auzenes, vēl un agrā ābolu na šķirnēm. Tāpēc Sedulis augu dienu uzturējās tīrumā.

Kolchozam bija sava zālāju audzināšanas vēsture, kas saistīta ar kolchoza agronoma, mīčurinieša Arvida Sedula vārdu un notikumiem, ar kuriem arī pašreiz saistīta abu vīru domas.

...1948. gadā, kad nodibinājās kolchozs, kuru toreiz vēl sauca «Vienība», Arvids Sedulis bija vienkāršs ierindnieks, kuram kolchoza valde uzdeva

pārzināt kolchoza bišu dravu un zālāju sējumus. No darba brīvajās stundās Sedulis apstaigāja katru stūrīti, jo zālāju laucini toreiz vēl bija izkaisīti nelieliem gabaliņiem, pa hektaram, pa pushektaram, visā lielajā platībā. Toruden izkūla 1800 kg sēklu, un nākošajā pavasarī ar to apsēja 290 ha lielu platību.

Jaunos, kopējos kolchoza zālāukos brieda bagāta raža. Valdes sēdē Sedulis ierosināja atstāt sēklai 96 ha, no tiem 42 ha ar auzeni.

Pēc viņa runas iestājās dziļš klusums. Pirmās ierunājās brigādiere Blukmanis — vīrs, kuru kolchoznieki uzskatīja par labu lietpratēju.

— Vai jūs uzmēmaties personīgu atbildību par savlaicīgu auzenes novākšanu? — viņš jautāja Sedulim. — Tas taču jāizdara pāris dienu laikā.

— Domāju, ka atbildība jāuzņemas visai valdei un visiem kolchozniekiem. — atbildēja Sedulis. — Mums ir pietiekami liels labības plāvēju skaits. Bez tam es ceru, ka novākšanā varēsim pielietot arī kombainus. — tos mašīnu traktoru stacija saņems tuvākajās dienās.

Neraugoties uz ilgām debatēm, todien valde vēl nepienēma noteiktu lēmumu.

Iznācis no valdes nama, Sedulis gar loku kūti devās cauri vecajam parkam uz lauku. Pazājis garām spočīgi sazēlušajiem rudziem, agronoms pēc krietnas pusstundas nonāca pie plašā auzenes lauka. Tas vilnojās vasaras vējā un nolēcās nācēja priekšā. Gaisu pildīja saldeni smacējošs aromats. Sedulis izstiepa roku un lāva smagai smarām slīdēt caur pirkstiem. Viņš atcerējās, ar kādu rūpību izsēja vīrmēslojumu pavasarī, kad noskrēja palu ūdeni un cilvēki varēja iziet uz lauka, kā meitene palīdzēja auzenei apdutekšnoties ziedu laikā.

No mugurpuses viņa plecā uzgūlās smaga roka. Sedulis atskatījās. Blakus stāvēja kolchoza priekšsēdētājs Grigorjevs.

— Cik tīrs un spēcīgs lauks! Gaidāma laba raža. — teica priekšsēdētājs. — Jau tagad jāsej gatavoties plaušanai. Rit būs ražona, apspriedīšo šajā jautājumā ar partijas komitejas sekretaru — viņš mūs atbalstīs.

Dobeles rajona partijas komitejas sekretārs Krūmiņš ieteica droši atstāt

auzenu, sēklai un apsēdēt uz kolchozu nosūtīt kombainus, kuros Dobeles MTS cērēja saņemt tuvākajās dienās. Pēc tam viens pēc otra apklausa arī agronoma plāna pretinieku iebildumi.

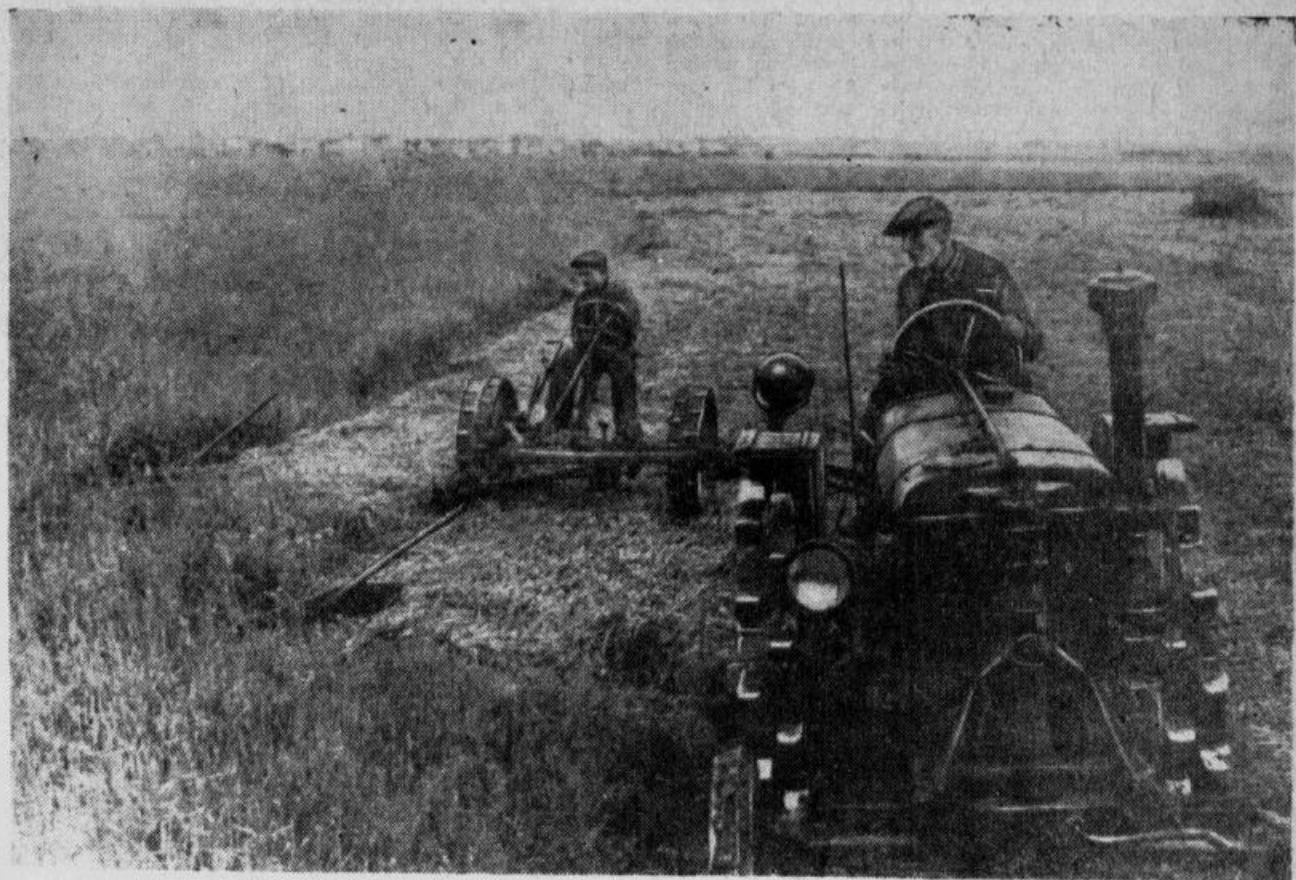
...Pastāvēja saulainas dienas. Sēklnieku plauša laiks strauti tuvojās. Sedulis un Grigorjevs izmantoja atlikušo laiku, lai sagatavotu kolchozu plaušanai. Brigādēs apsprieda tuvējo darba plānu, lai varētu ražu novākt bez zudumiem.

No Tāļiem Uraliem Dobeles MTS saņēma pirmos kombainus. Nevienš tos vēl nebija redzējis, bet jau izraisījās strīdi, vai tie Latvijas apstākļos būs pielietojami. Lenina vārdā nosauktā kolchoza laudis nepacietīgi gaidīja jauno mašīnu parādīšanos. Sedulis un kolchoza priekšsēdētājs apspriedās ar MTS direktoru Zeltīnu. Uz rajona partijas komitejas ieteikumu tika nolemts pielietot zālāju sēklnieku novākšanā kombainus.

Kādā jūnija rītā, daudzu zinkārīgo pavadītais, auzenes laukā ieradās pirmais kombains. Izgrūdam zilus dūmus, iedūcās motors, un lielais agregāts uz sāka plaušu. Sedulis pats sekoja kombaina darbam: bieži iegrāba sauā izkulto sēklu un ielūkojās arī starp rūgājiem, vai tik tur nepalik izbīrušās sēklas vai skaras! Nē, mašīna strādāja nevainojami. Nākošajā dienā no MTS atbrauca vēl otrs kombains un divās dienās nopļāva un nokūla visu sēklai paredzēto lauku.

...Aplūkojuši apsētos laukus, agronoms Sedulis kopā ar Tališevski iesēdās ratos, kas veda atpakaļ uz klēti neizsētos graudus Atspieda muguru pret pustukšo miežu maisu un izstiepis nogurušās kājas pār ratu malu, viņš aizvēra acis un šūpojās līdz ratiem. Doms aizsteidzās notikumiem priekšā, uz Vissavienības izstādi Maskavā. Vēl nebija izlēmts, kas isti brauks uz turieni, bet agronoms sapņoja, ka viņš stāv izstādē pie kolchoza stenda, starp zālāju kūliem, sēklu maisiņiem, fotogrāfijām un zīmējumiem. Kolchoznieki no Ukrainas, Baltkrievijas, Moldāvijas un pat no tālās Kazachijas aplūko viņa kolchoza ražojumus un atzinīgi māi ar galvu: — Labi!

Voldemārs Paeglis

Grīvas rajona kolchozā «Udarņik» izvērsusies lopbarības skābēšana un siena plauša. Arteja plāvās strādā Laucešas MTS traktora plaušmašīnas. Attēlā: plaušmašīna darbā. S. Daļlova (LTA) uzņ.

Zinātniskā sesija par literatūras zinātnes jautājumiem

TAUTISKUMA PROBLEMA LITERATŪRĀ

Jautājums par literatūras tautiskumu pieskaitāms sarežģītājam un svarīgajam problemam, kas izvirzījās padomju literatūras zinātnē. Izrādās, ka vienīgi padomju literatūras zinātnē, kas apbrūnāta ar marksisma leninisma teoriju, ir pa spēkam uzdevums sniegt īsti zinātnisku izskaidrojumu par literatūras un mākslas parādībām.

Marksisma klasiku uzskatiem par tautu, par tās lomu sabiedriskā vēsturiskajā procesā ir ārkārtīgi svarīga, patiešām pamatlicēja nozīme, formulējot un atrisinot literatūras tautiskuma problēmu. Norādīdams padomju vēstures zinātnes pamatuzdevumu, biedrs Stalins saka: «... vēstures zinātnē, ja tā ir īsti zinātnē, nevienam vairs izskaidrot sabiedriskās attiecības vēsturi ar karaļu un kara vadonu rīcību, ar valsti «uzvarētāju» un «iekarojēju» rīcību, bet tai jānodarbojas vispirms ar materiālo vērtību ražojošu vēsturi, darba ļaužu vēsturi, tautu vēsturi.»

Šim J. V. Stalina norādījumam ir dzīva, dzīva nozīme arī padomju literatūras zinātnē. Spraužot sev par uzdevumu pētīt literatūras attiecības vēsturi, atklājot tās patiesās likumsakarības, mūsu literatūras zinātnē vienmēr jāievēro marksisma pamatideja par sabiedrības vēsturi kā darba ļaužu masu vēsturi, tautu vēsturi.

Buržuāziskā literatūras zinātnē nekad nav nostādījusi un nav varējusi nostādīt jautājumu par literatūras tautiskumu nopietni, pēc būtības. Tam par iemeslu bija ne tikai buržuāzisko zinātnieku nevēlēšanās izvirzīt tautiskuma problēmu, bet arī viņu objektīvā nespēja, ko nosaka viņu šķiriskā pasaules uzskata aprobežotība un šaurums. Buržuāziskā literatūras zinātnes kardinalais trūkums bija un ir tas, ka savos uzskatos par sabiedriskā literatūras problēmām tā vadās no atzinības, ka vēstures procesā, kulturā un civilizācijas attīstībā noteicošā esot personības loma. Kā zināms, buržuāzisko humanistu pozitīvā programma izšķirīga vieta vienmēr bija ierādīta problēmai par «suverēno personību», kas pacelšies pāri «pūlim».

Biedra Stalina darbi valodniecības jautājumos, būdami radošā marksisma dokumenti, noder par atslēgu literatūras pašai zinātniskai, t. i. marksistiskai iztulkšanai. Augstākā mērā svarīga ir J. V. Stalina doma par to, ka valodas vēsture, tās pastāvēšana ir organizēti saistīta ar tautas — tās radītājas un pautējas — vēsturi. Pastāv neapšaubāma sakarība starp J. V. Stalina norādījumu par to, ka par mūsu vēstures zinātnes priekšmetu jāklūst vispirms materiālo vērtību ražojošu vēsture, darba ļaužu masu vēsture, tautas vēsture, un viņa norādījumu, ka nav iespējams izprast

valodu un tās likumus, neizpētīto valodas radītājas un pautējas — tautas vēsturi. Abos gadījumos, vai nu runā ir par sabiedrības vēsturiskās attiecības likumiem vai par valodas attiecības likumiem, biedrs Stalins norāda uz tautas noteicošo nozīmi.

Dažādu zemju literatūras vēsture zinātnā daudzus tautas tautas un svešus rakstniekus, kas pilnīgi sasaistījuši savus daiļrades likteņus ar ekspluatatoru mazākuma likteņiem.

«Ir dažādas sabiedriskās idejas un teorijas», — mēs lasām VK(b)P Vēstures Isajā kursā. — Ir vecas idejas un teorijas, kas nodzīvojušas savu mūžu un kalpo no skatuves noceļojošo sabiedrības spēku interesēm. Viņu nozīme ir tā, ka tās ir izraisījušas sabiedrības attīstību, tās virzīšanos uz priekšu. Mēdz būt jaunas, progresīvas idejas un teorijas, kas kalpo sabiedrības progresīvo spēku interesēm. Viņu nozīme ir tā, ka tās atvieglo sabiedrības attīstību, tās virzīšanos uz priekšu, turklāt to nozīme kļūst jo lielāka, jo precīzāk tās atspoguļo sabiedrības materiālās dzīves attīstības vajadzības.»

Šī teze varētu nodert par teicamu epigrafu literatūras tā saucamā romantiskā virziena attiecības vēsturei. Feodālā absolutisma iekārta, kurai tolaik jau zuda vēsturiskais attaisnojums, tās pastāvēšanas jēga reprezentēja «savu mūžu nodzīvojušo sabiedrības spēkus». Aizstāvēt, idejiski un estētiski attaisnot spēkus, «kas nodzīvojuši savu mūžu», cēlās reakcionārie rakstnieki Francijā, Anglijā, Vācijā utt. Reakcionārie romantiski raudzījās nevis uz priekšu, bet atpakaļ. Viņi meklēja teoretisko attaisnojumu cīņai pret jauno buržuāzisko iekārtu, savu laiku pārdzīvojušajos iestādījumos, idejās un priekšstatos, kas bija izveidojušies jau viduslaikos un absolutisma gados. Satobriens un cīņai viņam tuvi rakstnieki Francijā, Novāls, Tiks, Hofmans — Vācijā, Vordsvorts, Kolridžs, Soutijs — Anglijā uzstājās zem idealisma, misticisma un reliģijas karoga. Bet vai tamliedzīga literatūra varēja kļūt par tautas masu ieguvumu tajā laikā un arī vēlāk? Acīm redzot nē, jo norādīto rakstnieku daiļrade bija pretēja sabiedrības vitalajam interesēm.

Vai var runāt par to rakstnieku tautiskumu? Protams, nē. Un nav nējaušība, ka viss pats reakcionārais, kas parādījās vēlāk franču, vācu un angļu literatūrā, tiecās pie šiem rakstniekiem, uzskatot sevi par viņu tiešajiem mantiniekiem.

Dažādu zemju literatūrā bija savi Bulgariņi. Neatļauja bija ne tik daudz tas, ka viņi personīgi kā rakstnieki bija neapdāvināti, bet gan tas, ka neizdevušās, neauglīgās — sociālās, vēsturiskās un estētiskās — bija idejas, kuras aizstāvēt cēlās šie rakstnieki.

A. IVASCENKO,
filoloģijas zinātnu doktors

Lai arī cik talantīgs būtu pats rakstnieks, viņam neizdosies izvirzīties no aizmirstības, ja viņa spalva kalpos savu mūžu nodzīvojušiem sabiedrības spēkiem. Lielais krievu kritiķis Belinskis pilnīgi pareizi atzīmēja: galvenais ir nevis rakstnieka talants, bet gan tas, kāds virziens ir šim talantam. Līdz ar to saprotams, ka rakstnieka progresīvais domāšanas veids iegūst ārkārtīgi lielu sabiedriskās iedarbības spēku, ja tas ir apvienots ar attīstītu māksliniecisko talantu.

Lielais Belinskis nosauca Puškina dzeju par mūžam dzīvu parādību. Puškina dzeja apbrīnojami dziļi atspoguļoja viņa laika krievu dzīves saturu, aptverot visu tautu. Šis dzejas patoss, ja izņemto V. Belinska izteicienu, ir «sociabelfisms», tā fūtu un pārdzīvojumu kopība, tā liela pilnība šo jūtu un pārdzīvojumu attēlošanā, kas pievērsa mūsu uzmanību nevis tiem vai citiem dzejnieka kastas aizspriedumiem, bet gan tautas dzīves dzīvījam avotiem, tautas priekšstatiem par mīlestību un draudzību, par dzīvību un nāvi...

Čaikovska ģeniālais pirmais koncerts klavierēm ar orķestri izauga no tautas melodijām Čaikovska saglabāto vienkāršo tautas melodiju apburšo dzejskumam, bet koncerta beigās bagātīgā skanējumā viņš atklāja visu pamatēmas filozofisko dziļumu.

«Mēs zinām», — teica M. Kalinins, — ka visapdāvinātākie dzejnieki, vistalantīgākie komponisti kļuva par ģēnījumiem savā jaunradē vienīgi tad, kad viņi saskārās ar tautas jaunradi, kad viņi pievērsās tās avotiem. Ārpus tā ģeniālu cilvēku nav.»

Pagātnes rakstnieku daiļrade un viņu pasaules uzskats nebija brīvi no neizbēgamās vēsturiskās aprobežotības un šķiriskajiem aizspriedumiem. Rakstnieki nenovēršami maksāja maksu (lielu un mazus) valdošās šķiras ideoloģijai. Mūsdienu buržuāzisko kritiku Francijā, kas atspoguļoja «amerikaniskās partijas» intereses, sānīknotas, ka lielais Balzaks — kapitalisma atmaskotājs — kļuvis par darba tautas ieguvumu. Šī kritika, ļaunprātīgi nolikšēdama vai apmēdādam ar dubliem visu progresīvo rakstnieku daiļradi, izvirza priekšplānā visu trulo un atpalicīgo, citīgi uzsvēr viņa šķiriskos aizspriedumus; tā izsludina Balzaku par «kārtības» un ipākuma, trona un altara dedziņu aizstāvi. Bet uzsvērt vienīgi Balzaka «aizspriedumus» momentus nozīmē atstumt viņu visā pilnībā vēsturiskā savu laiku nodzīvojušajā pasaulē, pagātnē, tas nozīmē atņemt viņa daiļradel nopietno nozīmi

visas tautas mērogā šolaiku demokrātiskajā Francijā.

Bet faktiski Balzakam, tāpat kā daudziem citiem lieliem rakstniekiem, dažos pasaules izskata un prakses svarīgos momentos izdevās, ja izņemto V. I. Lenina izteicienu, «izrauties no verdzības», kādā viņi atradās oie ekspluatatoru mazākuma, izdevās atspoguļot savā daiļradē «zemāko slāņu» vēsturisko pieredzi, izteikt ekspluatētā sabiedrības valrākuma noskaņojumu sakarā ar tā laika svarīgākajiem jautājumiem.

Svarīgi ir saprast, ka alz Balzaka atradās tauta, kas bija izdarījusi revolūciju. Pareiza vēsturiska instinkta vadīts, Balzaks izvēlās par noteicošo izcelas momentu «Cilvēciskās komedijas» uzbūvē franču 1789. gada revolūcijas laikmetu.

Balzaka tautiskums jāmeklē ne tik daudz viņa tiešajos izteicienos par tautu, cik astoņpadsmitā gadsimta beigu revolucionārā apvērsuma sociālo un materiālo seku dzīvē un vispārīgajā attēlojumā, kas aptver sabiedrības dažādās šķiras.

Balzaka atmaskojošais realisms nebūtu varējis izveidoties visā varenībā un dziļumā, ja viņš nebūtu balstījies uz sabiedrības plašo sašutumu par finanču plutokrātijas kundzību, kura vadīja Franciju iulija monarchijas laikā.

Balzaka lielu dusmu pilnais protests pret tolaik jaunās buržuāziskās sabiedriskās iekārtas briesmīgi kropolāim izpausmēm bija nevis pretrunā, bet gan saskaņā ar Francijas tautas masu noskaņojumu. Galvenais te ir tas, kāds raksturs bija Balzaka izteiktajai kabalīsmā kritikai, kā viņš atmaskoja buržuāzijas kundzības dažādās puses. Mūs tagad no Balzaka laikmeta šķir gadījums. Bet tikai tagad mums, tāpat kā Francijas tautai, atklājas visā pilnībā Balzaka izteiktās antikapitalistiskās kritikas sociālā loģika un vēsturiskā mērķtiecība.

Izvirzot jautājumu par tā vai cita rakstnieka tautiskumu, mums jānoskaidro ne tikai tas, kas šis rakstnieks bijis savam laikmetam, bet arī tie momentu vai iezīmes viņa daiļradē, kas padara rakstnieku dzīvu arī šodien, tās īpatnības, kas pārvers viņu par dzīvu, iedarbīgu sociālā kulturālā spēku mūsdienu darba tautas masām.

Mēs tagad skaidri redzam, ka savu Hobzoku, Grandu un Nisinzenu tēlos Balzaks tuvojis privātpašuma kundzības sabiedriskās un ekonomiskās neēdības aizvien dziļākai atklāšanai, «tirrās pelnas» kāres valdīšanas amoralās dabas atsegšanai, buržuāzijas parazītiskās, antisabiedriskās lomas izpārsanai. Vai nav skaidrs, cik sabiedriskā zīnā bezmērķīga — šā vārda istajā nozīmē — neauglīga bija Balzaka mantrāus vētrānā darbība? Bet tā skaltī mantāus, «iedzīvošanās bruniekus», vai

tas nenozīmēja, ka rakstnieks tos skata no «apakšas», materiālo vērtību ražojošu acīm, nemanīgo pasaules acīm? Privatpāšnieku pasaules kārtības dzīlo pretrunu «atklāšana» «Cilvēciskās komedijas» autoram kļuva iespējama tikai zemāko slāņu lielās vēsturiskās pteredzes gaismā; ja šo pterēdži atstāj neievērotu, Balzaka daiļrade izliekas mistiski neizprotama.

Mēs varam, izelot no V. I. Lenina ģeniālajiem rakstiem par L. Tolstoju, ar pilnīgām tiesībām apgalvot, ka tur, kur ir darīšana ar patiesām lielu mākslinieku, tur arī nenovēršami izvirzās jautājums par šā rakstnieka tautiskumu, par to, ka nav iespējams izskaidrot rakstnieka daiļradi tikai ar viņa šķiriskās izcelšanās un esamības faktiem vien.

Bet problēma ir sarežģīta tēnē, ka, neapbejot jautājumu par rakstnieka šķirisko stāvokli tajā pašā laikā jāprot ierādīt iezīmes, kas nosaka viņa tautiskumu.

Mums ir uzdevums, vadoties no Lenina mācības par divām kulturām likatā nacionālajā kulturā, pareizi atklāt to dzīlo pretrunu saturu un nozīmi, no kurām nav brīva daudzda ievērojamā rakstnieku daiļrade, kuri rada savus darbus šķiriskās ekspluatatoru iekārtas nostāstos. Pētījot un propagandējot mūsdienu progresīvo ārzemju rakstnieku daiļradi, mēs vēl nepietiekami dziļi, nepietiekami konsekvēti izmantojam mācību par divām kulturām. Vai tad mūsu lasītājam nav tiesību prasīt no kritiķiem, lai viņi bārliecinoši atklātu ideisko un māksliniecisko sakarību starp Pablo Nerudas, Hovarda Fastu, Lui Aragonu, Nazīma Hikmeta, Džeka Lindseja daiļradi un Čiles, Amerikas Savienoto Valstu, Francijas, Turcijas, Anglijas tautu demokrātiskās kulturās elementiem?

Tādā rakstnieku rašanās, kuri ir tautu nacionālais lepnums, buržuāzisko literatūrvēsturnieku izteikojumā izskatās kā kaut kas gandrīz mistiski nejaus. Istenībā tā ir likumsakarīga, vēsturiski motivēta parādība, kas nāk «istajā vietā un istajā laikā», jo parasti tā sakrīt ar sabiedrisko uzplūdiem periodiem tautas vēsturē.

Belinska noskaņojums vēstulē Gogolim, uzsvēra V. I. Lenins, bija ārkārtīgi nozīmīgs — dzimtiecīgu noskaņojuma, tāpat kā mūsu publicistikas vēsture bija ārkārtīga no tautas masu sašutuma par dzimtiecības jūda atliekām.

Mums vēl līdz pat šim laikam nav dažādu citu zemju demokrātiskās literatūras vēstures, nav priekšstata par tautas vajadzības un intereses tieši atspoguļojošas literatūras attīstību kā par procesu, kam ir ar «materiālo vērtību ražojošu vēsturi» nesaraulami saistītas gadsimtu tradīcijas. Buržuāziskie literatūrvēsturnieki, piemēram, stūrgalviņi nokūluš čārtistu dzeju Anglijā, Parīzes Komunas rakstnieku daiļradi, 30.—40. gadu revolucionāro dzeju Vācijā. Bet tam laikam progresīvais, teiksim, Luīzas Mišels, Ernsta Džonsa, Georga Veerta un daudzu citu rakstnieku sociālā politiskais pasaules uzskats deva viņiem iespēju viskonsekvētākajā un līdz ar to vistiesākajā formā literatūrā izteikt un aizstāvēt darba tautas vitalās intereses.

Tātad, nedrīkst runāt, vulgāri vienkāršot tautiskuma jēdzienu ekspluatatoru iekārtas apstākļos radītajā literatūrā. Balzaks savā «Cilvēciskajā komēdijā» samērā ļoti maz pieskāries Francijas darba ļaužu masu dzīvei un stāvoklim. Tē svarīgs ir redzēt, ka lenkīš, ar kādu raugās uz īstenību, uz svarīgākajiem (no tautas masu stāvokļa viedokļa) jautājumiem un kā objektīvi pievērza rakstnieku tautas noskaņojumam un cerībām.

Pagātnes rakstnieku daiļrade varēja būt lielu lielu tēsu pievērsta valdošo šķiru dzīves attēlošanai; tas, kas padara viņu daiļradi par «darba ļaužu masu vēstures» faktu, kas padara viņus par nacionālo ieguvumu, ir rakstnieku spēja skatīties «no apakšas», t. i. ekspluatēto acīm, uz «augšējo slāņu» dzīvi, prasme saskatīt tajos, «dzīves saimniekos» aprobežotības, kastas izņēmuma stāvokļa iezīmes, vēsturiskās nolēmības iezīmes...

Vienīgi padomju sabiedrībā, kas likvidējusi ekspluatatoru šķiras un iznīcinājusi pamatu, uz kura balstījās šķiru antagonisms, rakstnieks, apbruņojies ar marksistiski leninisko pasaules uzskatu, kļūst par tautas rakstnieku šā vārda tiešajā un pilnīgajā nozīmē. Padomju literatūra izsaka tiešā formā tautas intereses, kas pie mums kļuvušas par valsts interesēm.

Raudzīties tautas acīm uz īstenību mūsu rakstniekiem nozīmē skatīt to revolucionārā attīstībā, kustībā uz komunismu.

Tādējādi te izpaužas socialistiskā realisma literatūras — pašas tautas tautaj domātās literatūras — dziļā kvalitatīvā atšķirība no literatūras, kas pastāvēja pirms tās, no cilvēces šķiriskās priekšvēstures literatūras.

CINĀ SAUCEJI

S. g. 3. jūlijā palet desmit gadi kopš biedra Stalina vēsturiskās rādiorūnas, kas Lielā Tēvijas kara dienās kļuva padomju ļaudīm par darbības programmu cīņā pret fašisma un starptautiskās reakcijas apvienotajiem spēkiem, cīņā par miera un tautu brīvību. Biedra Stalina runa iedvesmoja padomju ļaudis gan varonīgā frontē, gan rūpnīcu cechos un kolchozu laukos. Vadona aicinājums iededzināja ienaidnieka aizmugurē partizānu cīņas liemū, kas izpauđa viešpāšāko darba ļaužu masu nesamierināmo pretestību fašistiskajiem iebrucējiem.

Biedra Stalina iedvesmotās un vadītās partizānu kustības vēsture blakus krievu un ukraiņu, baltkrievu un moldāvu partizāniem arī latviešu partizānu un pagrīdnieku ierakstījušaj spozās lappuses. Šim tautas atbrīboju cīņām vācu fašistu uz laiku okupētajā Latvijā velītās vairākas nodālas LPSR Valsts revolūcijas muzeja jaunatklātajā izstādē «Padomju Savienības Lielā Tēvijas karā».

Izstādes vitrīnās redzami tautas atbrīboju ieroči — šauteni un automāti, granāta un mīna, bet blakus tiem — ienaidniekiem ne mazāk bīstamais ierocis — bolševistiskās taisnības vārds: nelegālās avīzes un uzsaukumi.

Pirmie latviešu bolševistiskās pagrīdes preses izdevumi vācu fašistu uz laiku okupētajā Latvijā attiecas uz 1942. gadu. No tiem izstādē eksponēti interesanti antifāšistiskās komitejas «Jaunā gvarde» (darbojās Rīgā 1942.—1944. g.) uzsaukumi un plakāti.

«Jaunās gvardes» tipogrāfijas «technika» sakumā bija gaužām primitīva: no kartona un gumijas izgriezta zīmējums plakatom un burtus tekstam un izgatavota klīšeju, tipogrāfijas krāsu aizstāja — melnās apavu kremlis! Un tomēr lapinās iznāca ap 500 eksemplāru metlēnā katra, un rāši izplatījās starp Rīgas darba ļaudīm. Eksponēta arī antifāšistiskās ko-

mitejas izdotā avīze «Cīnītājs». Tāpat uz šo laiku attiecas Rīgas pilsētas 6. skolas skolnieku pagrīdes grupas izdevumi.

1943. gadā, kad fašistu okupētajā Latvijā izveidojās centralizēta bolševistiskā pagrīde, sāka iznākt daudzu partijas pagrīdes centru nelegālās avīzes. Tā izstādē redzam LK(b)P Operatīvās grupas nelegālā avīze «Par dzimteni» (iznāca no 1943. g. martā), LK(b)P Latgales apgabala pagrīdes komitejas nelegālā avīze «Taisnība» (iznāca no 1943. g. aprīlā), LK(b)P Vidzemes apgabala pagrīdes komitejas nelegālā avīze «Mūsu Zeme» (iznāca no 1944. g. janvārā), LK(b)P Madonas apriņķa pagrīdes komitejas avīze «Cīnā baltis», LLK(b)S CK nelegālā avīze «Jaunās Latvietis» u. c. Izstādē eksponēti arī nelegālo uzsaukumu paraugi, kuros izdeva LK(b)P Latgales apgabala pagrīdes komiteja, LK(b)P Valkas apriņķa pagrīdes komiteja, Atrienes antifāšistiskā pagrīdes komiteja, Ziemeļlatvijas antifāšistiskā pagrīdes komiteja un latviešu partizānu vadība.

Dzīvu interesi apmeklētājos modina eksponēto partijas pagrīdes centru tipogrāfiju iekārtas un piederumi. Bieži fašistu soda ekspedīcijas pārtrauca šādas tipogrāfijas darbu. Burtiņi un iespiedēji tad apmainīja burtiņus pret šauteni un automatu, bet tipogrāfiju noraka zemē. Apstākļiem mainoties, pagrīdes tipogrāfijas atkal atjaunoja savu darbu.

pagrīdes prese cīnījās pret hitlerisko melu propagandu, slāstīja tautai taisnību par stāvokli frontē un Padomju Armijas uzvarām, aicināja masas sabotēt okupantu rīkojumus un celties uz bruņotu cīņu pret fašistiskajiem apspiedējiem. pagrīdes prese palīdzēja partijas pagrīdes organizācijām izveidot un nostiprināt visciešākās saites ar plašām iedzīvotāju masām, rādīja tām, ka cīnītāji pret hitleriešiem nav vienujū, ka bolševiki arī visdzi-

lākā ienaidnieka aizmugurē, kā vienmēr, ir kaujas posteni. Nesaudzīgi cīņu bolševistiskā pagrīdes prese veda pret fašistisko iebrucēju rokaspulšiem — latviešu buržuāziskajiem nacionālistiem, šiem nīkākajiem latviešu tautas ienaidniekiem. «Hitleris kalpi Latvijā ir latvju tautas nodevēji Kāpīgaris — rakstīja Ziemeļlatvijas antifāšistiskā pagrīdes komiteja 1943. gada decembrī savā «uzsaukumā». «... Hitlera sakāve neizbēgama. Tikai rūdīti tautas nodevēji vēl mēģina Hitlera varu palīdzināt. Vācu dāvētie posteni tiem tuvāki par savas tautas dzīvību!»

Latviešu pagrīdes prese Lielā Tēvijas kara gados plaši izmantoja Raiņa kaujiniecisko dzeju. Tās cīņā saucēja baltis tālu atskanēja fašistu okupētajā Latvijā.

Arī senās latviešu dainas bolševiku izdevumos kļuva par cīņas ieroci pret fašismu: «Ej, kundzī, pats karā, es nedošu bālelīgu» — rakstīja LK(b)P Valkas apriņķa pagrīdes komiteja uzsaukumā, kas bija vērstis pret fašistu izsludināto mobilizāciju «brīvprātīgo» leģionā.

Izstādē eksponētas arī tautas rakstnieka Andreja Upīša «Vēstules latvju jaunatnei», kuras pilnīgi pieskaitāmas latviešu bolševistiskās pagrīdes preses vispārstāvējamajiem paraugiem. Andreja Upīša «Vēstules» ar partizānu un pagrīdnieku palīdzību izplatīja desmitos tūkstošos eksemplāru visā okupētajā Latvijā.

Staro eksponētajiem latviešu bolševistiskās pagrīdes preses materiāliem ir arī politiskā satīra. Tās labākais paraugs ir izcila partizāna un Rīgas bolševistiskās pagrīdes organizatora un vadītāja Imanta Sudmala satīriskais dzejolis «To jaunadmanifest preks to latviešu taut, kuru masu tirāza 1944. gadā ieslēda partizānu tipogrāfija un kas kļuva ārkārtīgi populārs. I. Sudmala satīras dzēlīgās rindas: «Tu latvieš taut, klaus ko tev teic, Tā spāšēšan tev jāizbēdz!» utt. utt. drīzi dzirdēja visās fašistu okupētās Latvijas malās.

Blakus partijas pagrīdes centru ne-

legalajiem izdevumiem izstādē pārstāvēti arī atsevišķi bolševistisko pagrīdes grupu izdevumi. Tie pirmām kārtām jāmin bolševistiskās pagrīdes grupas «Cīņa» (darbojās Rīgā, 1943.—1944. g.) iespēstie uzsaukumi «Nāvi vācu okupantiem!» (pavisam iznāca 21 tāda veida izdevums vairāku tūkstošu eksemplāru metlēnā), «Cīņas» uzsaukumiem bija izcila nozīme tautas masu organizēšanā cīņā pret hitleriskajiem iebrucējiem. «Cilvēces lielākais izdzimnis Hitleris jau šodīs trūdēt, izvēdiniet no riebiņas smirdonas mūsu dzimteni, lai jau šovasar te var skaņēt Latvijas Padomju Socialistiskās Republikas uzvaras dziesmas». — In sām kādā no šiem uzsaukumiem.

Rīgas atbrīvošanas priekšvakarā sīka iznākt «LK(b)P aktīva» hektogrāfētie uzsaukumi. Pēdējā uzsaukumā («Latvijas darba ļaudis», 1944. g. okt.), kas eksponēts izstādē, «LK(b)P aktīvs» rakstīja: «Latvieši! Padomju Savienības brālīgās tautas, Sarkanā Armija b. Stalina vadībā cīnās par mūsu zemes atbrīvošanu no hitlerisko hienrī jūga. Nepaliksim mēs dzīvi palikušie nomājuši! Ar ieročiem rokās palīdzēsim iznīcināt vācu okupantus, traucēsim viņu armiju kustību!»

Lai dzīvo Latvijas atbrīvotāja — varenā Sarkanā Armija un tās augstākais vadītājs maršals Stalīns!

Desmitiem varonu — pagrīdes preses darbinieku kritā no fašistisko slepkavu rokās. Bet viņi nāvē nebija veltīga. Latviešu bolševistiskā pagrīdes prese, neskatoties uz hitleriešu vajāšanām, turpināja dzīvot un augt, aicināt masas cīņā. Lielā Tēvijas kara smago pārbaudījumu dienās latviešu bolševistiskā pagrīdes prese nelokāmi stāvēja savā kaujas postenī un bija tāpat kā agrākājos revolucionāro cīņu posmos ne vien kolektīvs propagandists un kolektīvs agitators, bet arī tautas masu revolucionārās cīņas kolektīvs organizators.

M. Vestermanis,

LPSR Valsts revolūcijas muzeja vec. zinātniskais līdzstrādnieks

Vasaras vakars Rīgā...

Rīgā, tās skaistajās ielās, krāšņajos dārzos un parkos atnākusi vasara. Un lai gan šis notikums kalendārā jau sen paredzēts, tomēr izrādās, ka Rīgā ne jau visi tam sagatavojušies.

Katru vakaru tūkstošiem un desmitiem tūkstošiem rīdzinieku pilda Padomju Latvijas galvaspilsētas parkus, lai pēc darba gaitām atpūstos to zaļajā klusumā. Vieni visi ražēji strādājuši un pelnīti ieguvuši tiesības uz atpūtu, tās tiesības, kas kopā ar citām padomju pilsoņu nepārkāpjamām tiesībām ierakstītas mūsu zemes Konstitūcijā. Kā tad pavada savu vakaru atpūtu rīdzinieki?

Pilsētas centrā atrodas viens no labākajiem parkiem — Kirova vārdā nosauktais parks. Jaunās, tikai pagājušajā gadā uzceltās estrādes priekšā — solu rindas. Tur redz diezgan daudz cilvēku. Vieni sēž, sarunājas, laimīgi gaida, kad uz estrādes sāksies priekšnesums — kam gan citam tā uzcelta? Bet ja ir darba diena, viņi gaida vēlīgi. Svētdienās gan — tā vismaz apgalvo Rīgas pilsētas izpildkomitejas kultūrizglītības iestāžu nodaļa, — te mēdz notikt mākslinieciskās pasākumu koncerti. Runā, ka dažkārt koncertus sarīkojot arī sestdienās, bet tas atgādāties ļoti reti.

Taču arī to, kur notiks kāds koncerts svētdienās vai retumis sestdienās, zina vienīgi pieminētā kultūrizglītības iestāžu nodaļa. Tur inspektori b. Zavalnaja ir īpašs saraksts par Rīgas pilsētas mākslinieciskās pasākumu koncertiem dārzos un parkos. Rīdzinieki par šo sarakstu nezina nekā. Nav neviena, pat visvienkāršākā paziņojumu dēļa ne pašā parkā, ne apkārtnē ielās, kas darītu zināmu, kad un kāds koncerts tajā notiks.

Vēl vairāk: visas ziņas, kas šajā jautājumā ir b. Zavalnaja, aprobežojas ar minēto sarakstu, kurā norādīts vienīgi tas, ka attiecīgajā parkā zināmā dienā un stundā sniegs priekšnesumus kāda noteikta kluba mākslinieciskās pasākumu pulciņš. Ko parādīs pasākuma mākslinieciskajiem saviem skatītājiem un klausītājiem, kāda ir viņu priekšnesumu programma, kāda ir šo priekšnesumu kvalitāte — to nezina neviena.

Atsauksimies uz citu brālīgo republiku galvaspilsētu pieredzi. Plaši pazīstami ir simfoniskie koncerti Kijevā, Dņepras krastā. Tie pulcina tūkstošiem klausītāju — Padomju Ukrainas galvaspilsētas darba ļaužu. Šie koncerti notiek parkā un ir pieejami ikvienam, kas vien vēlas tos noklausīties — ieeja tur ir bez maksas. Arī tepat kaimiņos, Padomju Igaunijas galvaspilsētā Tallinā, rīko tādas pašas brīvkoncertus pilsētas dārzos, pie kam priekšnesumus piedalās profesionālie kolektīvi un mākslinieki. Un tur, tāpat kā daudzās citās vietās, pilsētu budžetā paredzēti līdzekļi šādu pasākumu realizācijai. Bet, lūk, mēs runājam par šo jautājumu ar Rīgas pilsētas izpildkomitejas finanšu nodaļas vadītāju b. Slaidinu. Viņš «principāli» iebilst pret bezmaksas koncertiem.

Varbūt bezmaksas koncerti ir pārāk dārgs priekšs? LPSR Valsts filharmonijas direktors b. Smilga darīja mums zināmu, ka, lai sarīkot katru mēnesi 16 simfoniskus koncertus, viņam trim vasaras mēnešiem vajadzētu pavisam 150 tūkstošus rubļu. Šis summas asignēšana Rīgas pilsētas izpildkomitejai nebūtu nekāda grūtība. Bet b. Slaidinš negrib par to ne dzirdēt: «Visus mūsu rīcībā esošos līdzekļus, kas paredzēti attiecīgajā budžeta paragrafā, mēs atdodam Kultūras un atpūtas parkam...» — paziņo viņš.

Tur nav vārdam vietas — mūsu jaunajam Kultūras un atpūtas parkam jāņem finansāls atbalsts. Tikai nezin vai var piekrist tam, ka, izmantojot šo iegāsti, atstāj pilnīgi bez ievērības darba ļaužu vasaras atpūtu citos pilsētas rajonos.

Bet ir vērts paaugstināties, kā tad isti darbojas Kultūras un atpūtas parks, kam, salīdzinot ar citiem parkiem, pilsētas izpildkomiteja veltī daudz vairāk uzmanības?

... Karstā vasaras diena. Un kaut gan tā ir parastā darbdiens — parkā tomēr redz apmeklētājus: ir taču cilvēki, kam brīvdiena nedēļas vidū, ir tādi, kas strādā naktīs mainā, un, beidzot, arī daļa atvaļinājumā esošo pavada savu atvaļinājumu Rīgā. Taisnība, parkā cilvēku nav daudz, bet tam ir ļoti vienkāršs izskaidrojums — dienā tur valda nomācoša garlaicība. Vakaros parkā ir vairāk ļaužu, bet... arī tad tur stāvoklis ne labāks kā pārējos Rīgas parkos un dārzos. Atskatot kino, tajā nav nekādu citu izklaidēšanās iespēju. Bet kinofikācijas darbinieki padarījuši jauno, parkā nesen uzcelto kinoteātri «Uzvara» par trešās šķiras ekranu — piemēram, 24. un 25. jūnijā tur demonstrēja «Jautros zēnus» — labu filmu, bet ar solidu stažu... Un tas ir viss. Taisnība, pastāv vēl arī lasītava. Taču tās novietojums ir ārkārtīgi neizdevīgs: lasītava atrodas diezgan attāli, nomaļā vietā. Rādītājā, kas novietots pie parka ieejas, ir vēl minēts «Atraktivu sektors», bet nekādu atrakciju tur nav,

atskaitot vienu spēka mērīšanas ierīci — dinamometru...

Interesanti atzīmēt, ka Kultūras un atpūtas parka status nav paredzēts nevienā dārznieks! Saskaņā ar pilsētas izpildkomitejas lēmumu parkā visi izdalīšanas darbi jāveic Labierīcību pārvaldes dārzniekiem. Kā viņi pilda savus pienākumus, pārhecināties nav grūti. Puķes dobēs pie parka ieejas un gar galveno aleju nav pienācīgi kopotas, vietām tās nomāc kupli sazēlušās nezāles. Pat īpašajās vāzēs, kas novietotas gar galveno aleju dekoratīvu puķu audzēšanai, ne jau visur ir šīs puķes. Daudzās no tām redz tikai kailu zemi...

Parka darbinieki pamatoti sūdzas: ja pagājušajā gadā tur sistematiski darbojās speciālā aplaistīšanas automašīna, tad šogad tā ieradusies tikai vienā vienīgā reizī — 24. jūnijā, izdārijuši pāris braucienus un devusies projām. Bet parkā ir daudz aleju, vairums no tām nav asfaltētas un bieži jālaista.

Viss darbs parkā norisinās svētdienās. Pat sestdienās, nerunājot nemaz par darbdienām, parkā nenotiek nekā interesants. Arī svētdienās viss aprobežojas ar to, ka Brīvības teātri saskaņā ar līgumu nodod kāda Rīgas teātra rīcībā, un tas sarīko izrādī vai koncertu.

Un arī šī visai ierobežotā darbība norisinās ne jau pienācīgā augstumā. Tā, pilnīgi nesaprotamu iemeslu dēļ parka direktora (direktors b. Vaivars) un Filharmonijas vadība nekādi nevar atrast kopīgu valodu, lai noorganizētu Rīgā viesizrādēs iebraukūšo ansambļu koncertus arī Kultūras un atpūtas parkā. Rezultātā uz brīvības teātra skatuves nav sniedzis savus priekšnesumus nevienš no brālīgo padomju republiku ansambļiem, kas jūnijā viesojās Rīgā. Un to skatītāji bija tādi kolektīvi kā Valsts Urālu tautas koris, gruziņu ansamblis. Līdzīga aina būs vērojama arī jūlijā — Kultūras un atpūtas parka šā mēneša plānā nav paredzēti, piemēram, Rīgā iebraukūšo Terekas kazaku dziesmu un deju ansambļa un baškīru ansambļa koncerti. Pat vēl vairāk — arī pašas Latvijas PSR Valsts Filharmonijas kolektīviem šī, sakot, «apburta» skatuve nav pieejama... Jūnijā nav bijusi un nav ielānāta arī jūlijā neviena izrāde krievu valodā, kas ir pavisam nepieņemama.

Tāds stāvoklis valda Rīgas vienīgajā parkā, kuram pilsētas izpildkomiteja veltī prāvus līdzekļus un arī daudz uzmanības... Acīm redzot šī uzmanība tomēr ir nepietiekama. Parka darbs jāveda labāk, sistematiski, dienā. Un jāatbalsta tas arī tādējādi, ka jāuzlabo pilsētas satiksmes līniju darbs parka rajonā, jāizdalo parka teritorija.

Līdz šim runājām par darba ļaužu apkalpošanu parkā ar izrādēm un koncertiem. Bet tas taču nav vēl viss. Kur tad vēl paliek lekciju darbs? Val parkā trūktu klausītāju labai lekcijai par starptautisko stāvokli, ja vien tā laikus būtu izziņota rīdziniekiem? Arī Kirova vārdā nosauktajā parkā un citos var noorganizēt un jānoorganizē gan politiskas, gan populāri zinātniskas lekcijas. Šie un vēl citi fakti liecina, ka Rīgas iedzīvotāju vasaras atpūtas jautājumiem nav veltīta pienācīgā vērība, tie nav ļoti pārdomāti, nav atrisināti atbilstoši mūsu darba ļaužu interesēm un vajadzībām.

V. Grigors

Kultūras dzīve Padomju Latvijā

PALĪDZĪBA MĀKSLINIECIŠKAJAI PASDARBĪBAI

Viesojoties Daugavpilī, Latvijas PSR Valsts Krievu Dramas teātra mākslinieki palīdzējuši arī vietējiem mākslinieciskās pasākumu kolektīviem. Tā, piemēram, celtniecības pārvaldes dramatisks kolektīvs bija noorganizējis satikšanos ar republikas nopelniem bagātu mākslinieku V. Gluchovu un mākslinieku — grimētāju T. Kovaļski. V. Gluchovs sniedza praktiskus norādījumus par tēla izveidošanas, skatuves meistarības pamatjautājumiem, bet T. Kovaļskis iepazīstināja dramatisko kolektīva dalībniekus ar grimēšanas mākslu.

KORA JUBILEJA

Uz 5 gadu darbību šīs dienās atskatās viena no populārākajām muzikas vienībām republikā — Cēsu skolotāju instituta koris. Nodibināties 1946. gadā, tas šā laikā izvirzījis republikas kora pirmās rindas. Jau četrus gadus cēsinieku koris glabā dziesmu svētku tradicionālo karogu, kas tam piešķirts kā labākajam mākslinieciskās pasākuma korim Padomju Latvijā. Kora repertuārā pašlaik ir 70 dziesmu. Savu 5 gadu darbību Cēsu skolotāju instituta koris rit atzīmēs ar plašu koncertu, kura programma sastādīta pēc klausītāju vēlēšanām.

CENTĪGA BIBLIOTEKARE

Cienų un atzinību plašā apkārtnē izpelnījusies Dvietes bibliotēka vadītāja S. Smagare. Bieži viņa redzama kolchoza brigādē, kur iepazīstina kolchozniekus ar jaunākajiem notikumiem, popularizē nesen iznākušās grāmatas. Bibliotekares darba sekmes nodrošina ciešās saites ar lasītāju aktīvu. Teicami sagatavota bija nesen notikusi lasītāju konference par A. Fadejeva «Jauno gvardi». Konferencē piedalījās visi Dvietes jaunieši.

TEICAMS DEJU PULCIŅŠ

Rīgas rajona darba ļaudis ļoti pazīst savu kultūras nama deju kolektīvu. Tā sastāvā 20 deju tautu. Pulciņš iestudējis daudz latviešu un citu padomju tautu deju. Bez tautas deju pulciņš iemācījis arī vairākas groteskādas dejas. Dažas no tām — pašu deju tautu sacerētas. Kultūras nama deju pulciņš vairākkārt viesojies sava rajona tautas namos un kolchozu klubos. Paredzēti izbraukumi arī uz kaimiņu — Saulkrastu un Baldones — rajoniem.

TIKŠANĀS AR KOMPONISTIEM

24. jūnijā Līmbažos viesojās grupa latviešu padomju komponistu. Par mūsu republikas komponistu darbiem ziņojumu sniedza N. Grinfelds. Sarīkojuma koncerta dalā piedalījās Staļina premijas laureāts M. Zariņš, komponisti N. Grinfelds un A. Zilinskis, Staļina premijas laureāts A. Frinbergs un M. Krūma.

JELGAVAS TEĀTRA VIESIZRĀDES

No 6. līdz 22. jūlijam Valsts Dailē teātra telpās viesosies Jelgavas Dramas teātris. Viesizrāžu noslēgumā notiks skatītāju konference.

Koncertu sezonai sākoties

Sovasar Rīgas Jūrmala apdzīvota kā vēl nekad. Daudzajās sahatorijās un atpūtas namos uzturas tūkstošiem darba ļaužu no Maskavas, Leningradas un citiem mūsu Dzimtenes lielākajiem centriem, tāpat no kolchoziem un padomju saimniecībām. Ertā elektrisko vilcienu satiksme nodrošina arī desmitiem tūkstošiem rīdzinieku iespēju pavadīt vasaru Jūrmalā. Tādēļ visu saimniecisko un kultūras iestāžu centieni šeit pakļauti darba ļaužu atpūtas pienācīgai nodrošināšanai. Šim nolūkam kalpo arī muzikālā māksla.

Kultūras dzīve Jūrmalā nav domājama bez regulāriem vasaras simfoniskajiem koncertiem. Šiem koncertiem jāklūst par tradīciju, jābūt ļoti organizētiem, jānorit augstā mākslinieciskā līmenī.

Simfoniskie koncerti Jūrmalā ar maziem pārtraukumiem jau notiek turpat pusgadsimtu. Bet ja no šī pārvēla laika sprīža atskaita pašu sākuma posmu, kad, pārvarot visnelabvēlīgākos apstākļus, simfoniskās muzikas entuziasti (P. Jurjāns, A. Bobkovs, E. Dārzis u. c., diriģenti G. Snēfogts, G. Fitelbergs) bija panākuši koncertu samērā augsti kulturalu norisi, centās lai tiem būtu muzikāli audzināša nozīme, tad buržuāziskās kaudzības laikā Latvijā Jūrmalas koncertiem galvenokārt bija izpriecis raksturs. Tie bija pakļauti buržuāzijas mīļpilsoniskās gaumes apmierināšanai. Tādēļ nav iespējams saskatīt šo Jūrmalas koncertu kaut cik pozitīvu ietekmi uz klausītāju gaumes izveidošanu, nav radušās arī nozīmīgas koncerttradīcijas.

Padomju iekārtas apstākļos neizmērojami izaudzis mūsu ļaužu kulturalais līmenis un prasības pēc patiesi augstvērtīgas mākslas. Padomju tauta prasa no komponistiem skandarbūs ne tikai saskanīgus ar mūsdienu dzīves pacilājošo ritmu, bet arī no katra koncerta programmas, katra mākslinieka izpildījuma patiesu estētisku baudu, dziļu pārdzīvojumu. Klausītājs koncertos grib gūt ierosmi pašizlīdznam darbam komunisma celšanai. Šo iemeslu dēļ vairs nevar apmierināties ar pagātnes, vakardienas mērāuklu koncertdzīves organizāciju un norisi. Koncertdzīvei jābūt tikpat bagātai un spilgtai, kā padomju tautu pilnasinīgā dzīve un darbs.

Pirmais vasaras simfoniskais koncerts Dzintaru koncertzālē notika trešdien, 27. jūnijā. Koncerta programma ļoti iecerēta: Jāņa Ivanova VI (Latgales) simfonija, Čaikovska uvertūra — fantāzija «Franceska da Rimini» un krievu komponistu operarijas Staļina premijas laureāta, nopelniem bagātā skatuves mākslinieka Aleksandra Viļumana izpildījums. Koncertu diriģēja nopelniem bagātais mākslas darbinieks Leonīds Vigners.

Ivanova VI simfonija jau pārspriesta presē un kluvusi par bieži atskatāmu darbu ne tikai Latvijā, bet arī citās padomju republikās. Publika to atzinusi un iemīļojusi. No jauna noklausoties šo simfoniju, vēl un vēlreiz rāk atmiņā bolševiku partijas gudrie lēmumi par ideoloģiskajiem jautājumiem kuru tieši ietekmē radies šis skaņdarbs.

Pamācoši atcerēties: arī savā V simfonijā (komponēta 1945.—1946. gados) Jānis Ivanovs gribēja iemiesot sabiedrisku temu (fašistiskās okupācijas laikā baigās šausmas un Padomju Armijas atnesso brīvību), bet ar formalistiskās muzikās līdzekļu palīdzību.

Rezultātā nopietnās sabiedriskās temas vietā iznāca individualistiska samākslotība, bet komponista apdāvinātās personības oriģinālā seja izkusa formalistiskās muzikās pelēcībā.

Kāds pretstats tam ir VI simfonijā, tās skaistās izteiksmīgās melodijas, skaidrā harmonijā, meistarīgā instrumentācijā, aizkustinošais emociju dziļums! Drūmā pagātne, tautas neizskīstošais dzīvesprieks, Latgales skaistā daba un atbrīvošanās apoteoze izteikta pēvilcīgos, dažkārt klasiski skaidros tēlos, kas klausītājam hek dzīvot līdz, liek izjust šīs nozīmīgās temas risinājumu. Simfonija atstāj konkrēti sīzētisku iespaidu. To pastiprina tautas melodiju garā veidotās temas, kā arī tautas dziesmas «Aiz ezera balti bērzi» citējums. Šī tautas dziesma organiski iekļaujas starp komponista oriģināltēmām, sakausesjas vienā emocionālā ainā.

Klausītāju atzinība liecināja, ka simfonija atradusi ceļu uz cilvēku sirdīm. Diriģents L. Vigners un Radio komitejas simfoniskais orķestris pacīlāti, ar entuziasmu atklāja simfonijas saturu. Neirūka dzīlas iejūtas, smalku nianšu. Diriģents pārliecinoši atklāja visas šai skandarbā ietvertās vērtības. Viena gribai visumā ļoti pakļāvās arī orķestris. Gribētos simfonijas skero malejās daļās vairāk ritmiska asuma, enerģijas smalkāku piano. Turpmāk jāievēro arī Dzintaru koncertzāles īpatnēji jutīgā akustika, kurā sevišķi izceļas zemais reģistrs (kontrbasi, timpani u. c.), kā arī mīsiņu pūšamie instrumenti un šķīvji (pēdējie dažkārt bija pārāk izbāzīgi).

Aleksandrs Viļumans orķestra pavadījumā dziedāja Demona ariju «Es tas, kā vārdi valdzināja» no Rubinsteinas operas «Demons» un Tomska baladi no Čaikovska operas «Pīka diama». Viļumana balss dotības, tehniskā gatavība un artistiskais priekšnesums vispār pazīstami. Minēto skandarbū izpildījumā dominēja manāma rutina, mazāk tiešā artistiskā dzirksts. Tomska baladē varētu vēlēties vairāk dziedāšanas, kantīlenas, mazāk deklamācijas. Orķestra pavadījums bija pieklāvīgs.

Čaikovska Uvertūra — fantāzija «Franceska da Rimini» ir viens no poetiskākajiem skandarbū muzikālā literatūrā. Geniālais komponists ielicis šeit tik daudz nemākslotas ietīstības, ka mums it kā reālā tiesamība acu priekšā notēlojas Dantes elles baigās virpulīs, Franceskas un Paolo traģiskā mīla, klausītājs no jauna spēcīgi izjūt labā un ļaunā cīņu, ar aiztūrtu elpu sekojam Franceskas sirsniņai paļāvīgam stāstam par ļaunpūto laimi. Šis skaņdarbs prasa no izpildītāja dziļu iejūti, ļoti saskaņotu dinamiski izlīdzinātu atsevišķu instrumentu un instrumentu grupu saliedētību. Te daudz vielas orķestra spožaj tehnikai un atsevišķu instrumentu solo izpildījumam.

Orķestra priekšnesums bija pārliecinošs malējās daļās, kurās vairāk dominē virtuozi tutti. Turpretim vidusposmā bija pārāk maz piano, nepārliecinošā arī dažās solo epizodes. Tas pirmkārt attiecas uz klarnetes solo (Stupans). Klarnetes tembrā nedzirdējām diezgan siltumu, dzidrumu, bet frazējums bija ritmiski pārāk brīvs, nebija pietiekoši nosvērts, noapaļots. Arī tālākajā epizodē, kur klarnetes melodija apvij flautas spēlēto Franceskas temu (flautists Grigorjevs), klarnete bija par maz siltuma, ēlas. Turpretim jāizceļ angļu raga un arfas ļoti saliedētās dialogs (I. Krasnopjorovs un Z. Brūzane), kā arī pirmo vijoliņu un čella grupas skaistā un maigā kantilēna (koncertmeistari Brachmanis un Bertovskis).

Visumā pirmā simfoniskā koncerta mākslinieciskais līmenis atstāja iepriecinošu iespaidu. Orķestris spēlēja ar patiesu aizrautību.

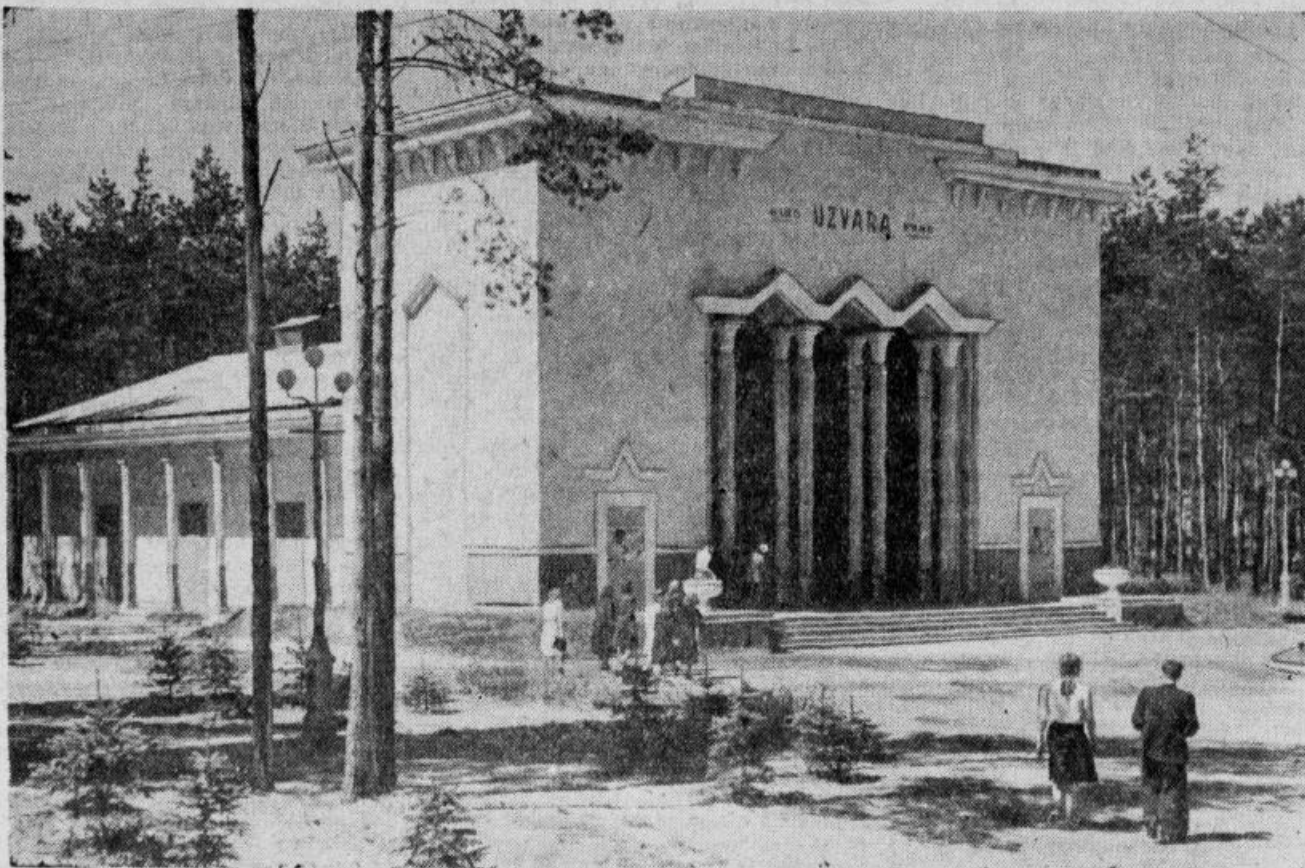
Sovasar priekšā vēl desmit trešdienas, kurās satiksies ar virkni ievērojamu padomju izpildītāju (Starptautiskā konkursa laureātu vijoliņu Vaimanu, pianisti M. Grinbergu, dziedoni N. Spilleri u. c.) un augstvērtīgām simfoniskās muzikās programām.

Pirmie vasaras sezonas koncerti Rīgā Jūrmalā un turpmāko koncertu plāns liecina, ka rosmē muzikās dzīvē te šovasar stīs augstu virni. Krievu un Vakarēiropas klasiskās muzikās labākie paraugi, padomju komponistu darbi izcilu mākslinieku izpildījumā darīs pilnīgāku un vērtīgāku mūsu darba ļaužu atpūtu, cels Padomju Latvijas muzikās kultural līmeni.

Filharmonijas vadība tikai jāpieliek visas pūles lai izstrādātais koncertu plāns simtprocentīgi realizētos. Lai visu koncertu izdošanos nodrošinātu rūpīgs, ierīkšējs organizatorisks darbs, lai klausītāji saņemtu savlaicīgu informāciju par gaidāmajiem koncertiem. Dot maksimāli daudz un maksimāli labus vasaras sezonas koncertus. — tāds pašlaik ir Filharmonijas pats galvenais uzdevums.

Uz redzēšanos nākamajos koncertos!

A. Darkevics

Kinoteātris «Uzvara» Kultūras un atpūtas parkā.

Ģitās

Padomju republikās

Lielā teātra aktieri pie Volgas-Donas kanāla celtniekiem

Pie Cimlanskas hidroelektrostacijas celtniekiem nesen viesojās PSRS Lielā teātra mākslinieki — Olga Lepešinska un Vladimirs Preobraženskis. Celtnieku klubā mākslinieki izpildīja ainas no baletiem «Gulbju ezers» un «Don Kichots», gūstot skatītāju nedalītu piekrišanu.

Pēc šīm Maskavas mākslinieku viesizrādēm hidroelektrostacijas celtnieki savā klubā uzņēma arī Baltkrievijas PSR Krievu Dramas teātra māksliniekus.

Grāmatas par lielajām komunisma celtnēm

Krievu valodā arvien vairāk iznāk grāmatas, rakstu krājumi un publiski lektu stenoģrammas par lielajām komunisma celtnēm. Izdevniecība «Pravda» izdusi klajā G. Matvejeva publicētās lektijas «Lielās Stalīna laikmeta būves» un M. Davidova lektijas «Lielā hidroelektrostacija celtniecība Padomju Savienībā» stenoģrammas. Materiālu un rakstu krājumi «Lielās komunisma celtnes» iznākuši Almo-Aiā, Krasnodarā, Simferopolē, Magadanā, Oriā un Saratovā. Rakstu krājums «Galvenās Turkmēnijas kanāli» iznācis Ašchabadā. Tasķentā iznākuši N. Korņeņevska grāmata «Galvenās Turkmēnijas kanāli un ar viņu saistītās teritorijas», bet I. Starokļenko darbs «Lielās komunisma celtnes» izdots Kijevā. Līdzīga nosaukuma I. Lando un V. Haritonova darbs izdots Penzā, bet A. Bokoventko lektijas stenoģrama — Chabarovskā. Arī izdevniecība «Molodaja gvardija» laidusi klajā A. Jakovļeva tāda paša nosaukuma darbu.

Retu grāmatu izstāde Stalīnabadā

Tadžiķistānas valdības izdevniecība Firdousi vārdā nosauktajā publiskajā bibliotēkā atklāta vecu grāmatu un rokrakstu izstāde. Tajā redzamas Jāņa Bargā valdības laikā raksturojošas, Pēterī I piezīmes, grāmatas par Krievijas II laika mākslas vēsturi, pirmie Fonvizina, Sumarokova un Kozjuzina darbu izdevumi.

Lielu interesi apmeklētājos izraisa izstādītās vecās rokraksti: Firdousi nemirstīgā poēmā «Sach Name» un Saadi darbu krājums.

Dziesmu dienas Igaunijā

Padomju varas gados Igaunijā sevišķi uzplaukusi kora dziedāšanas māksla. Nepārtraukti aug pašdarbības kora un to dalībnieku skaits. Kora dziesmu repertuārā nāc klāt arvien jauni, laikmetīgi skaņdarbi.

Atzīmējot republikas nodibināšanas 11. gadadienu, Padomju Igaunijā 21. jūlijā notiks raionu dziesmu dienas. Tajās piedalīsies apmēram 45.000 dziedātāju, dejojāju un muzikā.

Daugavpils Krievu Dramas teātra Rīgas viesizrāžu repertuārā uzņemta V. Potapova komēdija «Uz jaunatnes veselību». Tas ir viens no pavisam nēdardzīgiem dramaturģijas sacerējumiem, kas vēltis padomju studentu dzīvei.

Parādīt mūsu studentu jaunās, komunistiskās rakstura īpašības, viņu augsto morāli ir sarežģītis un atbildīgs uzdevums, kas prasa no dramaturga ne vien pamatīgu dzīves izpratni, bet arī lielu literāru meistarību. Pavirša īstenības pazīšana neizbēgami noved pie mākslota un sadomāta konfliktu atrisinājuma, kaut arī šie konflikti smelti no dzīves un atbilst tai. Par nožēlošanu tāds iespējams rodas izlasot V. Potapova komēdiju.

Mūsu stādējošās jaunatnes garīgo bagātību autors centies parādīt komjauniešu cīņā pret sīkpilsoniskuma un rutīnas palikumiem, kas atsevišķos gadījumos vēl atklājas arī labā un veselīgā jauniešu kolektīvā. Komēdijas notikumi aptver nelielu laika sprīdi. Maskavas valsts universitātes studentu grupai sākusies pārbaudījumi. Beidzas viens spraiga darba cēliens. Cieša, ilgas mācību gados nostiprinājusies draudzība saista šos jauniešus. Arī pēc universitātes beigšanas viņi sapņo par kopēju darbu kādā no Padomju Savienības rajoniem.

Milzīgu prieku rada vēsts, ka Krasnojarskas novadā viņus gaida interesants, auglīgs darbs. Te piepēši kļūst zināms, ka Nadja Čebotareva negrib atstāt Maskavu. Pēc viņas domām galvaspilsētā vieglāk iekārtojoties dzīvei. Vēlēdamās staigāt tikai vieglus un ērtus celus, Nadja nolēmusi precēties ar majoru Proņinu. Tā rodas lugas galvenais konflikts, kura centrā ir padomju studenta morālā stāja.

Lai šo konfliktu pārliecinot un pareizi atrisinātu, autoram vajadzēja parādīt, no kurienes komjauniešes Čebotarevas aizņēma radušies nosodāmi un padomju jaunietim neraksturīgi uzskati, vajadzēja pilnībā parādīt konfliktu atrisināšanas līniju. Tomēr V. Potapovs nav spējis izveidot pārliecinotus raksturīgus tēlus. Lugas beigās Nadja gan labojas. Autors rāda, ka viņa ta-

Pārrunu kārtībā

Par audzinošu biedrisku kritiku

«Literatūra un Māksla» š. g. 17. numurā publicējis Kārlis Krauliņš rakstu par stāvokli mūsu kritikas laukā: «Nost kūrību un saurumus! Redakcija darijusi labi organizēto un iespējamo tāda veida apceres par mūsu literatūras kritikas jautājumiem. Peināts un pāreizs ir pārmetums, ka mēs pārāk maz diskutējam, izmānām domas, pārāk maz degam par literatūru. Tomēr, šķiet, katram, kas šo rakstu izlasījis, radīsies arī zināmi iebildumi.

K. Krauliņš prasa no kritiķiem konsekvenci, nepārprotamus vērtējumus, bet pats to ne vienmēr ievēro. Aizrāvis ar trūkumu uzrādīšanu, autors dažkārt beidz piemirst, ko teicis raksta sākumā.

Kritiķa stāvoklis pēdējā gadā b. Krauliņam tēlojās visai drūms, un vienīgi Jānis Sudrabkalns vēl atrod žēlastību bargā kritiķa acīs. Tādā sakarā pieminēta Jāņa Sudrabkalna recenzija par Mirdzas Kempes dzejoļu grāmatu «Drauga vārdi».

Visi esam vienis prātis par to, ka Jānis Sudrabkalns ar savu publicistiku ir tiešām paraugs no kura jāmacās jaunākajai kritiķu paaudzei. Bez šaubām arī recenzija par Mirdzas Kempes «Drauga vārdi» laba un kodolīga. Tomēr, manuprāt, tai ir arī savs trūkums — tajā tikpat kā nav nevienas kritiskas piezīmes. Mirdza Kempe pēdējos gados izaudzis par spēcīgu padomju dzejnieci, taču viņas liriskā ir arī savas kļūdas, par kurām nav nekādas vajadzības klusēt. Sudrabkalns to darijis.

Tas tiesa, ka mana, I. Muižnieka un J. Granta recenzijas par Zana Grivas «Ullas upes ieleju» un Fr. Rokpēļa «Auz māsa zvaigzni karogā» varēja būt labākas, saturīgākas. Tomēr grūti autoram pievienoties, lūk, kādā jautājumā: vai šā recenzijā viņa sīki un plaši jāpietiek, jāilustrē? Padomju lasītājs arī pats prot lietišķi spriest un vērtēt. Nedrīkst viņam laupīt šīs iespējas, un pierādīt lietas, kas ir acīm redzamas, gan nav nekādas vajadzības.

Tālāk K. Krauliņš vienā vietā mūsu kritiķu salīdzina ar maigu vējliņu, citur tajā pašā rakstā saka, ka kritiķi valdot tikai zināms gurdums, un beigās, ka tur esot vienīgi smagais saurums. Lasītājam nav skaidrs, kādā tad istā mūsu kritiķi ir, pārāk leņprātīga, gūda, vai arī smagā sāra?

Tiesa, nav mūsu kritiķi ko dižoties. Līdz šim bieži vien esam gājuši pa dažādiem likošu sūnējiem, maldīgiem un klupšiem, kaut arī turpat galvenā lūlāk bijusi virziena rādītāji, kuru dēlamas jaunās stigas un velkams cēls.

Daugavpils Krievu Dramas teātra viesizrādes Rīgā

«Uz jaunatnes veselību»

gad saprāt, cik kļūdaini bijuši pašas uzskati. Bet šī pārvešanās no negatīva persona pozitīvā netiek sagatavota ar lūgas notikumu attīstības gaitu. Trijos cēlienos Nadja izsaka domas, kas pēlējusās visasāko nosodījumu (piemēram: «Es gribu ņemt no dzīves pēc iespējas vairāk»). Turpretim ceturtajā viņa pilnīgi negaidot atzīstas savās kļūdās un nožēlo tās.

Tiesa, autors mēģinājis parādīt, ka komjaunatnes organizācija un majors Proņins cenšas Nadju labot. Vēl vairāk — šai nolūkā viņi pat apvieno savus pūliņus. Tomēr Nadjas pāraudzināšana notiek kaut kur sānis no lūgas darbības līnijas un pat ārpus pašas Nadjas. Ne viņas draugi, ne majors Proņins — jauniešiem nākamais vīrs — lūgas gaitā nemēģina aktīvi iedarboties uz Nadju. Komjaunatnes komiteja aprobežojas ar to, ka uzdod Nadjai sagatavot referātu «Padomju studenta etiskā stāja» (starp citu tas notiek valsts eksāmenu laikā! — Dz. D.). Ar to komjaunieši acimredzot uzskata, ka viņi šai lietā savu jau padarījuši. Kas attiecas uz majoru Proņinu, tad viņš nolūkā ietekmēt Nadju... aizbrauc komandējumā!

Tādā kārtā lūgā nav jūtams studentu kolektīvs un kaut kur otrā vai trešā plānā atbildīga komjaunatnes organizācija.

No teiktā būs saprotams, kādēļ citādi ticamais lūgas konflikts iegūst samākslotu, sadomātu nokrāsu, nerod attaisnotu un pārliecinātu atrisinājumu.

Galvenokārt šī samākslotība valno jama arī pie tā, ka personīgās attiecības starp Nadju Čebotarevu un Alekseju Proņinu pietrūkst dzīvības, un viņu mīlestība nepārliecina. Tā arī paliek nenoskaidrots vai Nadja mil Alekseju vai nē. Pats Aleksejs, uztinājis, ka mīlotā mēģina grib saistīt ar viņu savu likteni tikai karjeras dēļ, reaģē uz to diezgan mierīgi.

Lugas inscenētājs LPSR nopelniem bagātais mākslas darbinieks B. Roščins

Daudzskārt mūsā spriedumos trūkst principālāties un vienas vadošas līnijas. Lūk, pāris piemēru. Šā gada «Karoga» 4. burtnīcā iespiests K. Krauliņš rakstījis «Daži latviešu padomju literatūras jautājumi». Rakstā daudz vērtīga, ierosinoša. Autors aizķer vairākus svarīgus un aktuālus jautājumus. Tomēr runājot par stāvokli mūsu literatūrā un valodniecībā K. Krauliņš nav visur konsekvents un vienā otrā vietā sarunā aplamības.

Tas tiesa, ka starp Marra noliedzējiem bija daudz tādu, kas stāvēja uz buržuāziskā nacionalisma pamatiem. Bet nav pareizi, kā daudzliem raksturo, kas parādījās mūsu presē par Marra mācību un valodniecību, neraugoties uz marriākam kļūdām, bija arī zināma pozitīva nozīme; it kā šie raksti darijusi lasītājus uzmanīgus un saasinājuši cinu pret buržuāziskā nacionalisma tendencēm latviešu valodas teorijas un prakses jautājumos. Kā gan Marra skolnieki, kas aizstāvēja anti-marxistisku teoriju, varēja darīt uzmanīgus lasītājus? Gluži otrādi, viņi sajauc daudziem cilvēkiem galvas un radīja aplamus ieskus valodas jautājumos. Kā gan marriāti, kas stāvēja uz nepareizas bāzes, niktī apkaroja valodas zinātni, bija tie, kas varēja audzināt laimātni?

«Nē, jel, pasargāt mūs no N. I. Marra «marksisma», — saka biedrs Staļins. — «N. I. Marra patiešām gribēja būt un centās būt marksists, bet viņš neprātā kļuva par marksistu. Viņš bija tikai marksisma vienkāršotājs un vulgarizators, līdzīgs «proletkultiešiem» vai «rapoviešiem». (J. Staļins «Par marksismu valodniecībā», 21. lpp.) Pēc šiem biedra Staļina atzinumiem tāda veida marriāti apoloģija izsauc sašutumu.

Noteikti un asi spriedumi ir laba lieta, bet tiem tad arī jābūt pamatotiem un pietiekami motivētiem. K. Krauliņš kritizē Jāni Grotu: «Par viņa dzejam sabiedrībā radies ieskats, ka viņš nedzējo, bet «leijērs». Un tiešām — vārdi no viņa dzejoļu rindām plūst kā no leijērkastes». Vispirms jāpauž, cik liels sabiedrības vārdā Kārlis Krauliņš ir runā? Vai viņš domājis Grotu daiļradi vispār vai arī tikai atsevišķās nevelkmes, tas no šī vērtējuma nav skaidrs. Jānis Grots asi kritizējis, jo tiešām, pēdējā laikā vairākos viņa dzejoļos atrodam vienkāršu vārdu savirknējumus. J. Grotam jāpārmēti jo vairāk tāpēc, ka pazīstam viņu kā talantīgu dzejnieku. Bet tas vēl nedod tiesības ar pāris vārdiem pārvilkt svitru visai viņa pēckāra dzejai, kā to droši vien negribot da-

rijis K. Krauliņš. Pie tam citētais dzejoļis «Skaistums», atskaitot deklarativās trīs pēdējās rindas, nav manuprāt uzskatāms kā slikti paraugs. Dzejoļa pavisam nerāda Jāni Grotu kā «leijērtāju». Vajadzēja izvēlēties citu piemēru, kas raksturo Jāņa Grotu dažkārt paviršo pēēju mākslas darba formā.

K. Krauliņš pati pamāca, ka nedrīkst vienkārši apgalvot, bet savi spriedumi jāpietiek, jāpamato ar piemēriem. «Ja kritiķis savas slēdzienus pietiekami nepietiek, tad tie šķiet kā meklēta, gribēta kritizēšana, kā kritika kritikas dēļ un autoram, tāpat lasītājam nekā vērtīga nedod». Bet viņa kritika par Jāņa Grotu dzeju tāču ir vienkārša konstatējums, jo vienīgais piemērs visai maz pastiprina vērtējumu. Nedomāju, ka Krauliņš nonācis tik pretinātos spriedumos aiz nezināšanas vai prāsmes trūkuma dot skaidru, lietišķu rakstnieka darba iztirzājumu. Pie tā vainīga nekas cits, kā steiga, kas neizbēgami noved pie paviršības. Pārmēmus te pēlējusi arī laikraksta «Literatūra un Māksla» redakcija.

K. Krauliņš mil izteikties asi. Liekas, viņš pats it kā baidās, ka tikai nebūtu par mīkstu, vieglu, labāk skarabāk. Bet nevieta lietots asums ne vienmēr ir labākais līdzeklis. Kritikas uzdevums ir nevis noliesāt, bet audzināt rakstnieku.

Dažkārt recenzenti mil «spīdēt» ar pārgudrību, tēlo skolmeistarus. Šādu pārgudrību skolotājs toni uzņemusi arī Anna Tirmāla recenzijā par miera cīņai veltīto prozas krājumu «Cilvēces sirdsapziņas balsis» («Karogs», 5. burtnīca, 1951. g.). Piekritu Tirmālai, ka krājuma vajadzēja ievietot arī stāstus un tēlojumus par mūsu zemes laudim, viņu cīņu par mieru un pret kara kurinātājiem. Bet pie tā vainīgs krājuma sastādītājs.

Turpretim gluži vēltīgs un nedibināts ir recenzētais pārmetums Jānim Niedrem un Zanim Grīvam par to, ka viņi savos stāstos attēlojuši Amerikas un Korejas laudis, bet nav rādījuši mūsu zemes dzīvi. Par J. Niedres un Z. Grīvas stāstu kvalitāti var būt dažādas domas. Var prasīt arī, lai Zanis Grīva rakstītu par Padomju Latvijas dzīvi. Bet nav tiesības kritizēt par to, ka viņš pievērsās Spānijas un Korejas temai.

Tas viss rāda, ka mūsu kritiķi piemīt kāds būtisks trūkums — vulgarisms, pret ko jācīnās. Lūk, šajā virzienā ir vajadzīgs asums, neatlaidīga prasība pēc augstvērtīgas, bolševistiskas kritikas.

E. Damburī

Jauno miera cīnītāju
Vispasaules festivala
priekšvakarā

Augustā Berlīnē notiks Jaunatnes un studentu trešā Vispasaules festivāls. Jaunieši un jaunietes visās zemēs gatavojas šai lielajai skatei, dedzīgi vēlēdamies nosargāt mieru visā pasaulē.

Plaša gatavošanās festivalam izvērsusies tautas demokrātijas valstīs. Jaunie gleznotāji un rēķināji steigš pabeisot savus darbus, kuros paredzēts izstādīt festivala dienas Berlīnē. Dziedātāji mācās jaunās dziesmas, pašdarbības kolektīvu dalībnieki iestudē lūgas, sagatavo deju un kora priekšnesumu programmas, kuras viņi sniegs daudzus tūkstošus cilvēku lielajai daudzskaitli auditorijai.

Polijas jaunatne gatavo lielu skaitu interesantu eksponātu izstādei, ko atklās festivala laikā. Zīruduvas jaunie tekstilnieki izšū Josifa Visarionoviča Staļina un Polijas republikas prezidenta Boleslava Beruta milzu ķimeles. Valsts tēlojās mākslas augstākās skolas tekstilfabrikates studentes Lodzā auž gobelenu, kurā būs attēloti Francijas dōkeru varondarbs. Gobelēnā parādīsies, kā franču pāriem iemāz jūrā amerikāņu ierocus. Tēlotājas mākslas augstākās skolas studenti Vroclavā veido vairāk nekā trijdesmit gleznas un skulptūras, kas attēlo polu strādnieku un zemnieku mierīgo darbu, miera piekrišanu vācu kustiibu. Kā dāvanu Kinas delegācijai Gdanskas jaunie strādnieki izgatavolusi tvaikona «Varta» mākslinieciski izveidoto modeli. Šis krājis bija tas, kas izdarīja pirmo regulāro braucienu no Polijas uz Kinas Tautas republiku.

No 15. līdz 25. jūnijam visos Albānijas raionos notika vietējie festivāli, kuros piedalījās jaunieši mākslinieciskās pašdarbības grupās. To programmas bija dziesmas par jaunatnes labāko draugu biedru Staļinu, tātāt dziesmas par albanu tautas atbrīvošanās karu un lielo celtniecības darbu miera laikā, kā arī albanu senācīgas tautas dziesmas un dejas.

Pēc Čehoslovākijas jaunatnes savienības un Komunistu savienības ierosinājuma Čehoslovākijā noorganizēts muzikāls konkurss. Konkurss uzvarētāji piedalīsies Berlīnes festivālā.

Bulgarijā Dimitrova tautas jaunatnes savienība noorganizējusi Nacionālo komiteju, kas vadīs gatavošanos festivalam. Sociālais komitejs, kas nodibināts visās Bulgārijas pilsētās, sarīkoja valsts divpadsmit angabalos strādnieku un lauku jaunatnes mākslinieciskās pašdarbības skates. Tuvākajā laikā to uzvarētāji piedalīsies bolševistiskās pašdarbības kolektīvu republikāniskajā konkursā, kurā izraudzīs dalībniekus festivalam Berlīnē.

binska ļauj katram saskatīt, cik nožēlojama un sīka ir tāda dzīve. Jānožēlo, ka vietvietām aktrise kļūst groteska. Tēls no tā tikai caudē.

Mazāk izdevusies skolotājas Bolšakovas loma, ko veic aktrise L. Stroleva. Skatītāji gaidīja uz skatuves parādāmes piedzīvojumu pedagoģu, sirsniņu un atsaucīgu krievu sievieti. Tādu viņas uzņāksantu sagatavoja visa iepriekšējā sīzeta attīstība L. Stroleva neattaisnotā skatītāja cerības. Tēls ir pabāls un pārāk retorisks. Aktrise nav spēlējusi pilnībā izmantot autora sniegto materiālu. Seviski nepārliecinotī skan viņas monologs par savu dzīvi.

LPSR nopelniem bagātais skatuves mākslinieks V. Farinovskis epizodiskā profesora Andrejeva lomā prātā izveidot reljefu zinātnieka tēlu. Kaut gan gados vecs, tas tomēr ir vienmēr mūndrs un dzīvespriecīgs, dziļi mil mūsu jaunatni.

Izrādes dekoratīvajā ietērpā (skatuves gleznotājs A. Zirnis) ir daudz pozitīva snieguma. Atmiņā jēspējās Maskavas universitātes ēka un dažas citas ainas. Tomēr diezgan asi arī te sajūtamā dzīšanas pēc ārējiem izskaistītajiem. Piemēram, caur komitētes loģiem redzama Maskavas universitātes fasāde, kaut gan zināms, ka iepriekš universitātei nekādas kopmītnes neatrodas. Daudz kas jāvēlas arī attiecībā uz kostīmiem. Vispirms vairāk gaumes.

Ne ar ko nav attaisnota noslēguma aina ar iziešanu ārā no istabas uz Maskavas universitātes ēku. Autors iecerējis lūgu noslēgt Čebotarevu dzīvokli. Lai finalu padarītu efektīgāku, režisors liek aktieriem krievu daļu cēliena pavadīt ar kausiem rokās? Visiem zināms, ka padomju teātri šīs nospēlētās patērnības tiek pielietots arvien retāk un retāk.

Kopnovērtējumā jāatzīst, ka izrādē bez šaubām ir krievu daudz jo spožu momentu. Bet tikpat noteikti gribas uzvērt, ka tā prasa vēl nopietnu, lielu darbu. Daugavpils Krievu Dramas teātra rīcībā ir pietiekami daudz radošu iespēju. Šai izrādē tās nav līdz galim izmantotas.

Dz. Dimpēna

Maijas Pliseckas un Jurijs Golubina viesizrādes

Atzīmējot PSRS Valsts Akademiskā Lielā teātra nodibināšanās 175. gadadienu mūsu Operas un baleta teātris baletmeistares H. Tangijevs-Birznieces inscenējumā sagatavoja P. Čaikovska klasiskā baleta «Gulbju ezers» jaunu uzvedumu.

«Gulbju ezers» pirmoreiz uzveda 1877. gadā Maskavas Lielajā teātrī Reizingera inscenējumā. Nerāģoties uz ievērojamās dejotājas Karpakovas piedalīšanos, balets tomēr neguva sevišķus panākumus. Sabiedrības interese par «Gulbju ezeru» sevišķi spēcīgi izraisījās pēc 18 gadiem, sakarā ar P. Čaikovska nāves dienas atceres koncertu. Baletmeistars L. Ivanovs šim gadījumam patstāvīgi inscenēja baleta otro cēlienu — gulbju salidojumu, un guva pārsteidzošus panākumus.

Odilijas un Odetas tēlojumā «Gulbju ezers» prasā no dejotājiem augsti izkoptu tehniku un dziļi emocionālu pārdzīvojumu. Panākumi atkarīgi no tā, kā tehnika un pārdzīvojums ievēlota mākslinieciskā tēlā. Dejojot šais lomās ir katras dejotājas ilga sapnis. Padomju baleta māksla nepārtraukti izvirzās apdāvināti un radoši talanti, kas jau sen pazīstamus klasiskos tēlus atsedz jaunās apgarotās izteiksmes formās. To apliecina arī izcilie Maskavas dejotāji, kas viesojās baletā «Gulbju ezers».

Odetas un Odilijas lomas choreogrāfisko atrisinājumu savdabīgi svaigā interpretācijā sniedza PSRS Akademiskā Lielā teātra soliste, KPFSR nopelniem bagātā skatuves māksliniece Maija Plisecka.

M. Plisecka ir jauna talantīga dejotāja. 1943. gadā viņa Maskavā beidza choreogrāfijas skolu, labākās klasiskās dejas pedagoģes Elizabetes Gertas klasi. Akademiskā Lielā teātra baletā M. Plisecka īsā laikā gūst iespēju dejojot vadošās lomās «Gulbju ezerā», «Raimondā», «Baččisarajā», «Strūklakā», «Don-Kihotā», «Burvju zirdzinā», «Riekstkodi» u. c. Starptautiskās demokrātiskās jaunatnes un studentu

festivalā Budapeštā viņa ieguva festivāla laureates nosaukumu un Maskavas radošās jaunatnes skatē — pirmo vietu.

Maijai Pliseckai ir teicamas klasiskās dejotājas ārējās dotības, virtuozā tehnika. Ārkārtīgi tīras un skaistas, emocionāli attaisnotas kustību līnijas un pozes ierindo mākslinieciski liriskā plāna izcilāko dejotāju grupā.

«Gulbju ezerā» Maija Plisecka meistarīgi parādīja divus diametrāli pretējus tēlojumus: elegiski skumjo Odetu un vilīgi launo Odiliju. Apbrīnojami liegās un graciozās arabeskas viņa veido klasisko adagio gulbju skatu. Elastīgais ķermenis, spēcīgi atliektā mugura gaisa pozēs lieliski atdarina peldošo putna kustības. Odetai ir apburta meitene un M. Plisecka to jūtami pasvitro pat sastingušajos sejas vaibstos. Pārsteidz viņas izteiksmīgās roku kustības. Ar plecu roku un delnu vilnveidīgām kustībām dejotāja ideāli notēlo gulbja atvadīšanos no Zigfrida. Tas ir viens no visiespaidīgākiem un skaistākajiem momentiem otrā cēlienā.

Glūzi citā uztverē — temperamentīga un demoniska — redzama Maija Plisecka Odilijas dejas. Zilbinoši ātrām virpulkustībām viņa attēlo kvēlu nemieru un naudu, kura mērķis atraut Zigfridu Odetas mīlai un salauzt viņa ticību galējai spēkum.

Akademiskā Lielā teātra solists Jurijs Golubins Zigfrida lomā bija teicams partneris, iznesīgs un veikls atbalsts diņdejās. Iepriecina viņa plašie lēcieni, atspērijais piruets un stablais, droši noslādātais ķermenis līdzsvarā. Tēlojuma spēle, sevišķi pārdzīvojumu brīžos, varētu vēlēties dziļāku un niansētāku jūtu izpaušmi, kā arī spraigāku asumu cīņā pret launo burvi.

Ar pelnītu atzinību un lielu sajūsmu skatītāji apsveica izcilos dejotājus. Viesizrādēm bija neatsverami audzinājoša vērtība mūsu baleta ansambļa mākslinieciskā līmeņa celšanā.

Elza Siliņa

Nākamajā nedēļā

Odesas Valsts Ukrainu Dramas teātra viesizrādes Latvijas PSR Valsts Krievu Dramas teātri:

4. jūlijā «Eskadras bojā eja». 5. jūlijā «Soročinas gadatirgus». 6. jūlijā «Deju skolotājs». 7. jūlijā «Eskadras bojā eja». Izrāžu sākums plkst. 20.

Jelgavas Dramas teātra viesizrādes Dailes teātri:

6. jūlijā «Ar dziesmiņu druvā gāju». 7. jūlijā «Ar mīlu neļoko». Sākums plkst. 20.

Sodien Kultūras un atpūtas parka brīvdabas teātrī Dailes teātra viesizrāde ar J. Raiņa «Pūt, vējiņi». Sākums plkst. 19.

2. jūlijā Latvijas Padomju rakstnieku savienībā dramaturģijas un krievu sekcijas kopēja sanāksme. Nolasīs un iztirzās A. Surikova lugu «Pēc kara». Referents J. Ratners. Sākums plkst. 17.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 17.

Dzintaros Operas un baleta teātra baleta mākslinieku vakars. Sākums plkst. 21.

3. jūlijā Latvijas Padomju rakstnieku savienībā Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Valodas un literatūras institūta zinātniskās padomes sēde kopā ar Latvijas Padomju rakstnieku savienības kritikas komisiju. LVU Filoloģijas fakultātes latviešu literatūras un folkloras katedru un Latvijas Valsts izdevniecību.

Apspriedīs prof. Dr. A. Upiša grāmatas «Latviešu literatūra» I un II sējumu. Referenti LPSR ZA īstais loceklis prof. Dr. R. Pelše, doc. A. Griģulis, doc. E. Sokols, K. Kundziņš, O. Darbinš, V. Bērce, E. Damburs u. c. Sākums plkst. 17.

Dzintaros Leningradas Muzikālās komedijas teātra mākslinieku koncerts. Piedalās KPFSR nopelniem bagātē māksliniece E. Michailova un N. Janeta. Sākums plkst. 21. Koncerta atkārtotums 4. jūlijā Kemeru kūrortā.

Konservatorijas zālē Vissavienības muziku-izpildītāju konkursa laureates M. Grinberga klavieru vakars. Sākums plkst. 21.

4. jūlijā Latvijas Padomju rakstnieku savienībā RS un KS apvienotā valdes sēde ar operas komisijas, dramaturģijas un dejas sekcijas pārstāvju piedalīšanos. Apspriedīs «Pravdas» rakstu «Neizdevusies opera» un latviešu padomju rakstnieku un komponistu izdevumus padomju operas radīšanā. Sākums plkst. 15.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā tēlnieku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 16.

Dzintaros 2. simfoniskais koncerts. Piedalās Radiokomitejas simfoniskais orķestris. Dirģents LPSR nopelniem bagātais mākslas darbinieks L. Vigners. Soliste M. Grinberga. Sākums plkst. 20.45.

Filharmonijas zālē. Amatu ielā 6. Baškirijas APSR deju ansambļa koncerts. Sākums plkst. 21.

6. jūlijā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā grafiku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 17.

Mākslas darbinieku namā vakars, veltīts mācību noslēgumam Marksismaleņinisma vakara universitātes filiālē. Sākums plkst. 18.

Dzintaros Valsts kora koncerts. Sākums plkst. 21.

7. jūlijā Dzintaros Armēnijas PSR tautas mākslinieka, Staļina premijas laureata Sūrema Kočariāna literārs koncerts. Sākums plkst. 21.

Sinīs dienās Latvijas PSR Mākslas akademiā izlaiduma kursa studenti aizstāvēja diplomdarbus. Attēlā: savu diplomdarbu «Sverdlovs un latviešu strēlnieki Rīgā» aizstāv diplomants O. Ābols

KOPĀ AR TAUTAS ARMIJU

Korejas mākslas darbinieki cīnās par Dzimteni

Rakstnieki un dzejnieki

Korejas literatūras un mākslas darbinieku konferencē Pchenjanā mēs sastapāmies ar korejiešu literatūras vecākās paaudzes pārstāvi — kritiķi un mākslas zinātnieku An Han Gvanu, kurš ir Korejas ziemeļu daļas Literatūras apvienības priekšsēdētājs un tani pašā laikā šīs apvienības izdotā žurnāla galvenais redaktors. Uz mūsu lūgumu viņš īsumā pastāstīja par Korejas rakstnieku un dzejnieku daiļdarbiem, kas radušies kara laikā.

Korejas rakstnieki un dzejnieki, — saka An Han Gvans, — jo aktīvi piedalās cīņā par savas dzimtenes neatkarību un vienību. Kopš kara sākuma vairāk nekā 30 rakstnieku un dzejnieku devušies uz fronti. Viņi sacerējuši ievērojamu skaitu dzejoļu, poemu, reportāžu un stāstu. So daiļdarbu saturs pietiekami pilnīgi atklāj korejiešu tautas varonīgo cīņu par savu brīvību. To autori attēlo Korejas Tautas armijas un tās karavīru bezgalīgo varonību, slāsta par partizanu nodaļu slavenajām tradīcijām, kuras neatlaidīgi cīnās ienaidnieka aizmugurē. Pie labākajiem šiem sacerējumiem piešķaitāmi: Min Ben Kina dzejoļi «Tautas armija ir klāt», Kim Te Gu dzejoļi «Pakalns, kuru neapgaismo mēness», kā arī Kim Djan Hva un Kim Buk Vona sacerējumi. Savā grāmatā «Varonīgās kaujas dienasgrāmata» rakstnieks Han Ser Ja attēlo torpedu kuteru vienības cīņu pret amerikāņu kreiseri, kas beidzās ar ienaidnieka kaujas kuģa nogremdēšanu. Rakstnieka Li Gi Ena stāsts veltīts Korejas strādnieku — pirmindnieku avangarda lomai, kuri parāda lielu darba varonību un pašalīdzību par spīti nīkniekam ienaidnieka bumbvedēju uzbrukumiem.

Noslēgumā An Han Gvans teica:

Atbrīvošanās cīņu gaitā Korejas rakstnieki uzkrājuši daudz loti vērtīga materiāla. Nav šaubu, ka tuvākajā nākotnē viņi spēš radīt daiļdarbus, kas godam atspoguļos šo lielo cīņu.

Tēlotāji mākslinieki un komponisti

Mūsu saruna ar Ziemeļkorejas Tēlotāju mākslinieku savienības priekšsēdētāju mākslinieku Con Bo Sansu un komponistu Kim Sun Namu, kurš ir populārās «Partizanu dziesmas» autors, pārtrauca apdullinoši bumbu sprādzieni: uzlidoja amerikāņu bumbvedēji «B-29» ilgū laiku visa apkārtnē tinās biezos melnos dūmos.

Con Bo Sans mums pastāstīja par Dienvidkorejas mākslinieku — patriotu cīņu:

— Li Sin Mana kliķes un amerikāņu imperialistu kundzības laikā Dienvidkorejas māksliniekiem nebija iespējams nodoties radošam darbam. Izstāde, kurā bija eksponēti Dienvidkorejas mākslinieku labākie darbi — Con Den E, Pak Mun Vona gleznas, So E So gravējumi, Con Hen Una plakāti — tika drīz vien sagrauti, pie kam sa-

karā ar šo gadījumu nolaupīja ne mazums darbu.

1948. gadā kiniešu mākslinieki — gravētāji atsūtīja Dienvidkorejas māksliniekiem lielu skaitu savu darbu. Bet amerikāņu imperialisti, protams, nedeja iespēju organizēt šo darbu izstādi. Kopā ar saviem līnsmānu sulaiņiem viņi lika visvisādus šķēršļus Dienvidkorejas mākslinieku patriotu darbam. Daudzi no šiem māksliniekiem bēga uz Ziemeļkoreju, citi stājās pagrīdes cīņtājū rindās. Daudz mākslinieku apcietināja. Atbrīvojot Seulu, tikai vienā pašā Sodemunas cietumā atradās 28 tēlotājas mākslas pārstāvji.

Runājot par Ziemeļkorejas Tēlotāju mākslinieku savienības pasereizējo darbību Con Bo Sans atzina, ka, ja pirmkārt periodā galveno vietu mākslinieku daiļradē ieņēma glezniecība, tad pašlaik pirmajā plānā izvirzās grafika un plakāts, kas visvairāk atbilst politiskās agitācijas aktualajiem uzdevumiem.

Kim Sun Nams pastāstīja par komponistu līdzdalību savas tautas cīņā. Dienvidkorejas komponistu lielam lielais vairums aktīvi piedalās pagrīdes un partizanu cīņā pret amerikāņu imperialistiem un Li Sin Manu, Cīnoties vienā no partizanu nodaļām krita pazīstamais komponists Ju Ho Dins. Pagājušajā gadā, kad Tautas armija virzījās uz dienvidiem, no cietumiem atbrīvoja vairāk nekā 300 komponistu un muzikantu, kurus tur bija ieslodzījuši amerikāņi un līnsmānieši.

Pašlaik galveno vērību Korejas komponisti veltī dziesmām. Viņi radijuši «Artilleristu dziesmu», «Jūnieku dziesmu» un citas. Vispopulārākās no tām ir «Varonīgā kara dziesma» (komponists Li Gen U), «Korejas tautas militārais maršs» (Li Men Sans) un «Korejas un Kinas tautas draudzība» (Kim Von Guns).

Sastapšanās ar filmas varoņiem

Pchenjanā mēs sastapāmies ar aktieriem, kuri piedalās pirmajā Korejiešu mākslas filmā «Mana dzimtene», ko uzņēma pēc tam, kad Padomju Armija bija atbrīvojusi Koreju. Vairāk nekā 17 gadus filmā darbojas aktrise Mun E Bona. Viņa ir Korejas vispopulārākā kino aktrise, tāpat kā Col Sin Hi — populārākā balerīna Mun E Bona, kā arī aktrise Ken E un aktrise Mun Con Poka, ir Darba partijas biedrenes. Līdz 1948. gadam viņas piedalījās pagrīdes darbā Seulā, bet pēc tam, pārgērbusies zemnieku drānās, pārkļuva 38. paralelei un nonāca Pchenjanā. Pēc atbrīvošanās kara sākuma visi turienes Valsts kino studijas aktieri literāri dramatisko brigāžu sastāvā izbrauca uz fronti. Pirmajā brigādē bija arī Mun E Bona, Mun Con Poka un Ken E. Brigade deva koncertu atbrīvotās Seulas iedzīvotājiem. Pēc tam aktieri ieradās Suvonā un Pchenteckā, uzstājās pirmajās līnijās un sniedza priekšnesumus ievainotajiem karavīriem laukā hospitāļos.

Ceļā no Pchenteckas uz Chonanu māšinas, kurās brauca brigāde, nokļuva ienaidnieka ugunis. Aktieris Ju Hens un mākslinieks Ten Sun Mo tika nogalināti, četri cilvēki, to skaitā Valsts Korejas dramatiskā teātra direktora vietnieks Na Uns, ievainoti.

Kad Mun E Bona aplūsa, Mun Con Poka un Ken E kiniešu valodā sāka dziedāt dziesmu «Austrumu zvaigzne». Ar šīs dziesmas vārdiem viņas gribēja izteikt savu draudzību kiniešu tautai, savu cieņu un mīlestību tās vadonim.

Uzņems trīs filmas

Viens no Kino un teātru asociācijas darbiniekiem Sim Ens stāsta:

— Daudzkārtīgās barbariskās bombardēšanas rezultātā ienaidniekam izdevās Pchenjanā sagraut mūsu kinematogrāfijas bāzi — Valsts Korejas kino studiju, kas ar lielu darbu un pūlīiem bija radīta pēdējo piecu gadu laikā. Ienaidniekam izdevās iznīcināt mūsu aparāturu un paviljonus, bet viņš nespēja iznīcināt mūsu apņemšanos atjaunot tautas kinematogrāfiju. Pēdējā laikā mēs gatavojamies triju mākslas filmu uzņemšanai. Pirmā no tām (scenarija autors Jun De Ens) būs veltīta Kim Ir Sena vadīto partizanu vienību darbībai Korejas tautas cīņā pret Japāņu okupāciju. Otrā filma (scenarija autors Kim Sin Gu) stāstīs par amerikāņu imperialistu zvērbām Korejā. Trešā filma (scenarija autors Jun Du Sons) atspoguļos jaunatnes pagrīdes organizācijas «Jaunā gvarde» varonīgās cīņas vēsturi, kas norisinājās ienaidnieka uz lauku okupētājā Andju pilsētas teritorijā. Lai arī ar kādam grūtībām mums būs jāsaslopes, šīs trīs filmas tiks uzņemtas.

Filmā «Mana dzimtene» Sim Ens tēloja ieslodzītā revolucionāra Kim Hak Cuna lomu. Šogad viņš palika 42 gadus vecs. No tiem divdesmit divus gadus Sim Ens darbojās kino mākslas laukā. Korejas dienviddaļā, un jo sevišķi Seulā, grūti atrast cilvēku, kas nepazītu Sim Ena vārdu.

Uzturoties Seulā, Sim Ens aktīvi piedalījās cīņā pret dzimtenes nodevēju Li Sin Manu. Kādreiz vakarā pēc izrādes, kad aktieri atgriezās mājās, Li Sin Mana bandīti uzglūnēja Sim Enam un ar šāvienu no paslēptuves viņu smagi ievainoja. Vairākus mēnešus Sim Ens pavadīja slimnīcā. Cīreiz, kad viņam vajadzēja uzstāties Tegū pilsētā, līnsmāniešu policija mēģināja viņu dabūt savos nagos. Strādnieku skatītāju palīdzība, kas izrādīja līnsmāniešu bandītiem aktīvu pretestību, palīdzēja Sim Enam izbēgt no slepkavu rokām.

Noslēgumā Sim Ens paziņoja: — Korejas mākslas darbiniekus pārņemusi viena vienīga doma: veltīt visus savus spēkus, sasaitīt savu darbu ar tautas cīņu, lai kaujas laukos galīgi iznīcinātu amerikāņu agresoru.

Lu Si-Fans

(no laikraksta «Sovetskoje Iskustvo»)